

Uniwersytet Rzeszowski
ur.edu.pl

Gazeta Uniwersytecka

nr 4 (137) —————
Wrzesień/Październik 2025
ISSN 2719-4647

Z życia uczelni

*Inauguracja
roku akademickiego*

Konferencje

*„AI Summit” – w świecie
sztucznej inteligencji*

Do poczytania

Dieta planetarna

Pro memoria

Prof. dr hab. Zdzisław Wawrzyniak

Uniwersytet Rzeszowski
ur.edu.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2719-4647

Skład i korekta: Wydawnictwo UR
Druk: Drukarnia UR

Adres Redakcji:
al. Tadeusza Rejtana 16C
35-959 Rzeszów
tel.: +48 17 872 10 26
gazetaur@ur.edu.pl

Redakcja
dr Maciej Ulita

Fotografia na okładce
Michał Świącicki

Projekt layoutu
Kamil Skrzypiec

Nakład: 100 egz.

Gazetę Uniwersytecką wydaje
Uniwersytet Rzeszowski za zgodą
Rektora. Autorzy tekstów
i współpracownicy nie otrzymują
honorariów za publikacje.
Zastrzegamy sobie prawo skracania,
adiustacji tekstów i zmiany tytułów.

Z życia uczelni

- 4** Wystąpienie Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dra hab. Adama Reicha podczas inauguracji roku akademickiego
- 6** Inauguracja
- 12** Z obrad Senatu
- 13** Salon Maturzystów 2025
- 15** AI pod lupą ekspertów. Rzeszów AI Summit 2025: nauka, prawo i innowacje w świecie sztucznej inteligencji
- 17** V Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Edukacja wobec wyzwań i zadań współczesności i przyszłości. Współpraca ponad granicami – edukacja mostem do globalnych rozwiązań*
- 20** Spotkanie Inspektorów Ochrony Danych uczelni medycznych
- 22** Lingwiści UR pro bono dla lokalnego społeczeństwa

Nauka i badania

- 24** W archiwach Instytutu Literackiego „Kultura” (Paryż – Maisons Laffitte)
- 26** Kwerenda londyńska w ramach projektu
Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989
- 28** SKN Żywienia Człowieka
- 29** Wpływ mikrobioty jelitowej na zdrowie
- 30** Jak muzyka wpływa na powrót do nauki po wakacjach?
- 32** Dieta planetarna, czyli jak odżywiać się ekologicznie w czasach kryzysu klimatycznego?
- 33** Śniadania wysokowęglowodanowe a funkcje poznawcze u dzieci

Kultura i sztuka

- 34** „Znane i nieznanne” w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka
- 36** Wydział Sztuk Pięknych na konferencji w Brunel University w Londynie
- 37** Wydział Sztuk Pięknych w Madrycie. Wystawa BEYOND OLYMPUS: ART AND MYTHOLOGY
- 38** ŁemArt (2024–2025) – I edycja Międzynarodowego Projektu Artystyczno-Naukowego „Łemkowszczyzna – Лемківщина”
- 40** Wydział Sztuk Pięknych w BOLERO an international art project on the move

Pro memoria

- 42** Profesor Zdzisław Wawrzyniak (1944–2025)

Studenci i społeczność UR

- 44** Ratownicy medyczni w Bieszczadach
- 45** Wakacyjne wyjazdy z BON UR
- 46** IX Otwarty Turniej Par w Brydżu Sportowym o Puchar JM Rektora

Wywiad

- 47** *Zaczął się od wyrostka robaczkowego*

Varia

- 50** Uniwersytet i zdrowie publiczne: inwestycje, nauka, praktyka
- 52** Między regionem a światem: umiędzynarodowienie UR w praktyce

Wystąpienie Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dra hab. Adam Reicha podczas inauguracji roku akademickiego

Magnificencje, Eminencje, Pani Wojewodo, Panie Marszałku, Państwo Prezydenci, Szanowni Goście, Drodzy Profesorowie, Pracownicy, Studenci, Absolwenci, a przede wszystkim – Przyjaciele Uniwersytetu Rzeszowskiego!

Z wielką radością i wzruszeniem witam Państwa na tej uroczystej inauguracji roku akademickiego, która w tym roku ma charakter szczególny. Łączymy bowiem tradycyjny początek nowego roku naukowego z jubileuszem dwudziestopięciolecia istnienia Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Jak pisał Cyceeron, *historia jest nauczycielką życia*. Spotykamy się dziś, by – czerpiąc z naszej historii – patrzeć z ufnością w przyszłość.

Ćwierć wieku temu powołano Uniwersytet Rzeszowski, który wyrósł z ambicji regionu i determinacji ludzi nauki wierzących, że Podkarpacie zasługuje na silny, prężny ośrodek akademicki. Z małego grona inicjatorów i pasjonatów narodziła się instytucja, która w krótkim czasie stała się największym uniwersyteciem południowo-wschodniej Polski.

Uniwersytet to nie tylko budynki, to nie tylko programy studiów – to przede wszystkim wspólnota profesorów, studentów, doktorantów, pracowników, absolwentów, a przede wszystkim przyjaciół uczelni. To przestrzeń, w której uczymy się odpowiedzialności za siebie nawzajem i za świat wokół nas.

Pozwólcie, że dziś oddam hołd naszym poprzednikom – rektorom, profesorom, pracownikom oraz studentom pierwszych roczników. Bez ich wysiłku i wiary nie byłoby dzisiejszej *Alma Mater*.

Dziś Uniwersytet Rzeszowski to kilkanaście wydziałów, wiele instytutów, nowoczesne laboratoria, biblioteki i centra badawcze, to miejsce, w którym kształcą się blisko 20 tysięcy studentów i doktorantów. W tym roku, 1 października, liczba studentów wynosi 17 tysięcy. Kilkaset osób prowadzi badania naukowe w różnych dziedzinach – od humanistyki i sztuki po nauki ścisłe i medyczne.

Uniwersytet to także przestrzeń dialogu, wymiany myśli i inspiracji. Jak mówił John Henry Newman, uniwersytet nie jest miejscem, gdzie tylko przekazuje się wiedzę, ale przede wszystkim takim, które kształtuje rozum. Albert Einstein mawiał zaś: *Wykształcenie to to, co pozostaje, gdy zapomni się wszystkiego, czego nauczyło się w szkole*.

Od początku istnienia naszą misją było nie tylko kształcenie i prowadzenie badań, ale również służba regionowi. Współpracujemy z samorządami, przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi. Jesteśmy obecni w życiu kulturalnym, naukowym i społecznym Podkarpacia.

W ciągu 25 lat nasi absolwenci stali się liderami biznesu, nauki, kultury i życia publicznego, a uczelnia z dumą obserwuje ich sukcesy. Na przestrzeni ćwierćwiecza mury Uniwersytetu Rzeszowskiego opuściło 131 370 absolwentów, 123 osoby uzyskały tytuł profesora, 405 – stopień doktora habilitowanego, 852 – stopień doktora w murach naszej uczelni, a kolejne 413 osób – poza naszym Uniwersyteciem.

Na przestrzeni ostatnich 25 lat Uniwersytet pozyskał środki finansowe w wysokości przekraczającej 5 miliardów złotych (nie uwzględniając inflacji).

W bieżącym roku akademickim Uniwersytet Rzeszowski prowadził rekrutację na ponad 70 kierunkach studiów – pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich. W rekrutacji na rok akademicki 2025/2026 wzięło udział 19 351 kandydatów, którzy wnieśli opłatę rekrutacyjną, z czego 6 711 osób zostało przyjętych w poczet studentów.

W ostatnim czasie powstało także Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Rzeszowskiego, którego celem jest podejmowanie działań na rzecz rozwoju uczelni, budowania jej marki i prestiżu, szerzenia idei Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz wspierania jego działalności i misji wynikających ze statutu i strategii rozwoju *Alma Mater*.

Towarzystwo Przyjaciół działa od 22 sierpnia. Prezesem Zarządu została pani Marta Półtorak, a w jego skład weszli:

prof. Krzysztof Bochenek, pan Paweł Stawarz, pan Adam Głaczyński, pani Marta Niewczas, pani Marta Rymar, pani Anna Czenczek oraz Adam Reich.

Obecnie na Uniwersytecie Rzeszowskim zatrudnionych jest 1 409 nauczycieli akademickich, w tym 108 profesorów, 329 doktorów habilitowanych, 700 doktorów oraz 272 magistrów. Obsługa i administracja liczy 864 osoby, co łącznie daje 2 273 pracowników uczelni.

Drodzy Studenci, każdy rok akademicki jest nowym otwarciem, ale ten – jubileuszowy – ma znaczenie szczególne. Wstępujecie do wspólnoty, która ma już swoją historię, tradycję i dorobek. Od dziś stajecie się częścią dziedzictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, a zarazem jego przyszłością.

Jak przypominał Jan Paweł II: *Przyszłość zaczyna się dzisiaj, nie jutro*. To właśnie Wy, Studenci, nadajecie sens naszej pracy i jesteście największą nadzieją regionu i kraju.

Przyszłość niesie nowe wyzwania – dynamiczny rozwój technologii, globalizację, troskę o środowisko naturalne i budowę społeczeństwa opartego na wiedzy. Naszym obowiązkiem jest przygotować młodych ludzi, by potrafili te wy-

zwania podjąć. Jak mawiał Sokrates: *Wiem, że nic nie wiem*. Ta pokora wobec wiedzy powinna towarzyszyć nam w każdym kolejnym roku, zachęcając do dalszych poszukiwań, badań i nauki.

Szanowni Państwo, dzisiejsza inauguracja jest świętem nauki, ale także radości ze wspólnego budowania Uniwersytetu, który ma już swoje miejsce w historii i perspektywy na przyszłość. Dziękuję wszystkim, którzy tworzą i wspierają naszą uczelnię – władzom, pracownikom, studentom, absolwentom, partnerom społecznym i gospodarczym.

Kończąc, przywołam słowa Wisławy Szymborskiej:

Każdy początek to tylko ciąg dalszy,

a księga zdarzeń zawsze otwarta w połowie.

Niech nowy rok akademicki będzie dla nas wszystkich początkiem kolejnych sukcesów, a jubileusz dwudziestopięciolecia – inspiracją do dalszej, odważnej drogi.

Inauguracja

Joanna Wilk

Vivat Academia, Vivant Professores! 25. inauguracja roku akademickiego w Uniwersytecie Rzeszowskim

Rok akademicki 2025/2026 w Uniwersytecie Rzeszowskim ogłaszam za otwarty

Quod felix faustum fortunatumque sit – JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego, prof. Adam Reich

Inauguracja roku akademickiego to najważniejsze święto w kulturze akademickiej. W historii naszego Uniwersytetu ma to miejsce po raz 25.

1 października 2025 r. w Filharmonii Podkarpackiej władze uczelni, pracownicy i studenci oficjalnie rozpoczęli kolejny rok akademicki.

W roku akademickim 2025/2026 na Uniwersytecie Rzeszowskim uczyć się będzie łącznie ponad 17 tysięcy studentów, z czego 6 689 to osoby rozpoczynające naukę na pierwszym roku.

Immatrykulacja

„Dzisiejsza uroczystość wprowadza studentów pierwszego roku do grona społeczności akademickiej. Przedstawiciele poszczególnych wydziałów otrzymają listy gratulacyjne potwierdzające przyjęcie ich do grona akademickiej wspólnoty UR” – mówił JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego. Część uroczystości wprowadzającą studentów I roku do społeczności akademickiej UR poprowadziła Pani prof. dr hab. Sabina Grabowska, Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia.

Ślubuję uroczystość, że będę wytrwale dążyć do zdobywania wiedzy, umiejętności i rozwoju osobowości, szanować prawa i obyczaje studenckie oraz całym swym postępowaniem dbać o godność i honor studenta Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Do grona społeczności akademickiej dołączyli również doktoranci rozpoczynający kształcenie w Szkole Doktorskiej. Ceremonię immatrykulacji doktorantów poprowadziła dr hab. Marta Łuszczak prof. UR, Dyrektor Szkoły Doktorskiej. Integralną częścią uroczystego rozpoczęcia roku akademickiego jest wręczenie nagród Rektora, lidera i laurów Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz odznaczeń państwowych i resortowych.

Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski osobie od lat związanej z Uniwersytetem Rzeszowskim, szczególnie zasłużonej w działalności społecznej, naukowej i zawodowej na rzecz województwa podkarpackiego i jego mieszkańców – **dr. hab. Markowi Cierpiął-Wolanowi, prof. UR.**

Zasłużony dla Kultury Polskiej

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego nadał odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej” czterem pracownikom Uniwersytetu Rzeszowskiego. W imieniu Ministra aktu dekoracji dokonała Wojewoda Podkarpacki Pani Teresa Kubas-Hul. Wyróżnienie otrzymali:

prof. dr hab. Maciej Gallas

dr hab. Dariusz Ziółek, prof. UR

dr Kinga Fink

Odnakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej” otrzymała również **śp. dr hab. Magdalena Prejsnar-Wąsacz, prof. UR. Odznaczenie odebrał syn Pani Profesor Krzysztof Wąsacz.**

Laur Naukowy Uniwersytetu Rzeszowskiego

Przyznany przez JM Rektora Laurem Naukowym Uniwersytetu Rzeszowskiego uhonorowany został dr hab. David Aebisher, prof. UR (I stopnia)

Profesor Aebisher specjalizuje się w terapii fotodynamicznej, prowadzi pionierskie badania nad fotouczulaczami i reakcjami tlenu singletowego, które znalazły uznanie w prestiżowych publikacjach naukowych oraz klasycznych podręcznikach akademickich. Profesor Aebisher jest autorem licznych książek akademickich i cenionym wykładowcą, który z pasją dzieli się wiedzą z kolejnymi pokoleniami studentów.

Lider Uniwersytetu Rzeszowskiego

Tym zaszczytnym wyróżnieniem uhonorowane przez Kolegium Rektorskie zostały następujące osoby:

dr hab. Paweł Bąk, prof. UR (dziedzina nauki humanistyczne)

dr hab. Agnieszka Lech-Bińczycka, prof. UR (dziedzina sztuki)

dr hab. Edyta Łuszczki, prof. UR (dziedzina nauki medyczne i nauki o zdrowiu)

dr hab. inż. Alina Szewc-Rogalska, prof. UR (dziedzina nauki społeczne)

Laur Dydaktyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego

W tym roku po raz dziewiąty przyznany został Laur Dydaktyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego honorujący osobę o najwyższych osiągnięciach dydaktycznych w okresie ostatnich 4 lat. JM Rektor przyznał to zaszczytne wyróżnienie **dr. hab. Grzegorzowi Bonusiakowi, prof. UR.**

Laur Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego dla najlepszego absolwenta

W wyniku postępowania konkursowego wyłoniono najlepszego absolwenta UR w 2024 r. W ten sposób przyznano po raz dwudziesty drugi w dziejach UR Laur Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego. Za rok akademicki 2024/2025 statuetkę otrzymał **absolwent** Wydziału Humanistycznego Pan **Michał Lewandowski**.

Stypendia dla wybitnych młodych naukowców

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznał stypendia dla wybitnych młodych naukowców pracownikom Uniwersytetu Rzeszowskiego. Wyróżnienie otrzymali:
dr hab. n. med. Magdalena Żychowska, prof. UR
dr inż. Krystian Tuczyński
dr inż. Tomasz Warchoń

Nagrody Rektora

JM Rektor przyznał **nagrody indywidualne I stopnia za uzyskanie tytułu profesora**. Otrzymali je:

dr hab. Andrzej Bobiec
dr hab. Grzegorz Chrzanowski
dr hab. Iwona Kania-Kłosok
dr hab. n. med. Andrzej Komorowski
dr hab. Jan Olszewski
dr hab. Robert Pązik
dr hab. Lidia Perenc
dr hab. Jadwiga Sawicka
dr hab. Tadeusz Zych

JM Rektor przyznał również nagrodę I stopnia za osiągnięcia naukowe i artystyczne prof. dr. hab. Mirosławowi Pawłowskiemu.

JM Rektor przyznał **nagrody indywidualne II stopnia za uzyskanie stopnia doktora habilitowanego**. Otrzymali je:

dr hab. n. med. Krzysztof Balawender, prof. UR
dr hab. Olga Boczar, prof. UR
dr hab. Anna Bartosiewicz, prof. UR
dr hab. Sabina Galiniak, prof. UR
dr hab. n. med. Wiesław Guz, prof. UR
dr hab. Anna Kołomycew, prof. UR
dr hab. Łukasz Krupa, prof. UR
dr hab. Jakub Łukasiewicz, prof. UR
dr hab. Małgorzata Nagórska, prof. UR
dr hab. Anna Stasienko, prof. UR
dr hab. Jolanta Zwolińska, prof. UR
dr hab. n. med. Magdalena Żychowska, prof. UR

JM Rektor przyznał także nagrodę II stopnia za wybitne osiągnięcia naukowe i artystyczne dr. hab. Łukaszowi Cywickiemu, prof. UR.

JM Rektor przyznał **nagrody indywidualne III stopnia za uzyskanie stopnia doktora**. Otrzymali je:

dr Adrian Frydrych

dr Marek Podraza
 dr Barbara Porczyńska
 dr Anna Sendera
 dr Karolina Stępień
 dr Katarzyna Tereszkievicz
 dr Anna Surmacz
 dr Magdalena Zielińska
 JM Rektor przyznał **nagrody III stopnia za wybitne osiągnięcia naukowe i artystyczne**. Nagrody otrzymali:

dr hab. Wiesław Grzegorzczak, prof. UR

dr hab. Lucyna Harmon, prof. UR

dr hab. Sławomir Kozioł, prof. UR

dr Karolina Puchała-Ladzińska

dr hab. Edyta Więclawska, prof. UR

Indywidualną nagrodę Rektora III stopnia za osiągnięcia organizacyjne i dydaktyczne otrzymał prof. dr hab. Jacek Ścibor.

Nagrodę zespołową za osiągnięcia organizacyjne otrzymali:

dr Krystyna Gielarek-Gorczyca

dr Jarosław Kinal

dr Arkadiusz Pietluch

dr Ondrej Revicky

dr Donald Trinder

dr Magdalena Trinder

Nagrodę zespołową za osiągnięcia organizacyjne otrzymali:

dr Sławomir Bździuch

dr inż. Katarzyna Puchalska

mgr Jan Bury

mgr Artur Kuliński

mgr Magdalena Magdziak

mgr Karolina Niemiec

mgr Sylwia Ozga-Bździuch

mgr Sławomir Uliasz

Nagrodę zespołową za osiągnięcia organizacyjne otrzymali:

dr hab. Emilian Zadarko, prof. UR

dr Maciej Huzarski

Nagrodę zespołową za osiągnięcia organizacyjne otrzymali:

prof. dr hab. Marek Stanisław

dr hab. Mariusz Chrostek, prof. UR

dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR

dr hab. Kazimierz Maciąg, prof. UR

dr hab. Magdalena Patro-Kucab, prof. UR

dr Anna Dworak

dr Krystyna Gielarek-Gorczyca

dr Wojciech Maryjka

Nagrodę zespołową za osiągnięcia organizacyjne otrzymały:

dr hab. Małgorzata Zarębińska, prof. UR

dr Justyna Majchrowska

Nagrodę zespołową Rektora za osiągnięcia dydaktyczne otrzymały:

dr Agnieszka Buk

dr Ewa Kusz

dr Judyta Pawliszko

dr Iwona Szwed

Nagrodę z okazji 25-lecia kierunków medycznych otrzymali:

Elżbieta Burkiewicz

Adam Dziedzic

Grzegorz Wrona

Krzysztof Jarosz

prof. dr hab. n. med. Bogumił Lewandowski

prof. dr hab. inż. Czesław Puchalski

dr hab. n. o kult. fiz. Mariusz Družbicki, prof. UR

dr hab. n. o zdr. Agnieszka Sozańska, prof. UR

dr n. o kult. fiz. Sławomir Jandziś

dr n. med. Grzegorz Przysada

dr n. med. Barbara Zych

Nagrody dla Studenckich Kół Naukowych, które zdobyły Grant

Rektora IMPULS UR

IMPULS BRĄZOWY:

SKN ANIMALEQUUS

Projekt: Konie huculskie w chowie naturalnym elementem zrównoważonego rozwoju i zachowania bioróżnorodności;

dr hab. Jadwiga Topczewska, prof. UR – opiekun koła;

Izabela Kwolek, koordynator projektu ze strony studentów.

Otrzymane finansowanie projektu wynosi 9580 złotych.

IMPULS SREBRNY:

SKN FIZYKÓW

Projekt: Inteligentna ocena struktur przedniego odcinka oka z wykorzystaniem metod głębokiego uczenia;

dr Mirosław Łabuz – opiekun koła;

Paulina Stafińska, koordynator projektu ze strony studentów.

Otrzymane finansowanie projektu wynosi 10 800 złotych.

IMPULS ŻŁOTY ex aequo:

SKN Biochemików URCell

Projekt: Ocena skuteczności terapii fotodynamicznej glejaka w modelu *in vitro*;

dr hab. Dorota Aebisher, prof. UR – opiekun koła;

Michał Broszkiewicz – prezes koła.

Otrzymane finansowanie projektu wynosi 13 000 złotych.

SKN Molekuła

Projekt: Oznaczanie chemeryny, waspiny, progranuliny u dzieci z otyłością olbrzymią – poszukiwanie wczesnych markerów metabolicznych;

dr hab. Sabina Galiniak, prof. UR – opiekun koła

Julia Połec – prezeska koła.

Otrzymane finansowanie projektu wynosi 16 620 złotych.

„Gratuluję zwycięzcom i dziękuję wszystkim kołom, które podjęły wyzwanie. Wasze projekty pokazują, że Uniwersytet Rzeszowski jest miejscem, gdzie młodość spotyka się z ambicją, a nauka – z odwagą. Ogromne podziękowania kieruję także do opiekunów naukowych kół, bo to Wasze wsparcie sprawia, że dobre pomysły studentów mogą stać się rzeczywistością. Niech dzisiejsze rozdanie nagród będzie początkiem nowego rozdziału – rozdziału, w którym każdy impuls, nawet najmniejszy, może

uruchomić lawinę odkryć. „IMPULS UR” to dopiero pierwszy krok. Teraz wszystko w Waszych rękach – odważcie się marzyć, badać i zmieniać świat, bo właśnie tego oczekuje od Was nauka. Dziękuję i gratuluję wszystkim, którzy już dziś dają naszej uczelni prawdziwy impuls do działania! – mówiła dr hab. Marta Kopańska, prof. UR, Pełnomocnik Rektora ds. Studenckich Kół Naukowych.

Wykład inauguracyjny

Wykład inauguracyjny pt. „Niewidzialne wyrażać widzialnym – o dziełach artystów Uniwersytetu Rzeszowskiego” wygłosiła dr hab. Grażyna Stojak, prof. UR.

Uroczystość uświetnił Chór Wydziału Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego pod dyktando dr hab. Bożeny Stasiowskiej-Chrobak, prof. UR.

Z obrad Senatu

Justyna Zięba

Pierwsze po wakacyjnej przerwie posiedzenie Senatu zwołane zostało na **29 września**.

W pierwszym punkcie Senat zdecydował o wskazaniu kandydatury **prof. dr hab. Elżbiety Feret** z Wydziału Prawa i Administracji do Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W kolejnym punkcie podjęto uchwałę w sprawie nadania imienia **profesora Franciszka Chrapkiewicza-Chapeville** auli 108 w bud. D9 Uniwersytetu Rzeszowskiego, mieszczącego się przy ul. Zelwerowicza 4.

Trzecia i zarazem ostatnia podjęta na posiedzeniu uchwała dotyczyła ustalenia programów studiów dla kierunku filozofia, studia pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim. Posiedzenie zakończył Prorektor ds. Finansów i Rozwoju – **dr hab. Józef Cebulski, prof. UR** – wystąpieniem nt. *Finanse Uniwersytetu Rzeszowskiego*.

Posiedzenie Senatu zwołane zostało na **27 października**.

Na początku JM Rektor prof. dr hab. Adam Reich wręczył powołania członkom Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Następnie JM Rektor wraz z Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia prof. dr hab. Sabiną Grabowską wręczyli Dyplomy Uznania Rektora trzynastu wyróżniającym się absolwentom naszej Uczelni. Dyplomy te stanowią szczególne wyróżnienie dla absolwentów, którzy w trakcie całego toku studiów wykazali się wyjątkowymi osiągnięciami, sumiennością i zaangażowaniem. Porządek obrad przewidywał przyjęcie następujących regulaminów:

1. Regulamin nadawania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Rzeszowskiego.
2. Regulamin nadawania tytułu profesora honorowego Uniwersytetu Rzeszowskiego.

3. Regulamin zarządzania prawami autorskimi, prawami pokrewnymi i prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji.

4. Regulamin korzystania z infrastruktury badawczej w Uniwersytecie Rzeszowskim.

5. Regulamin Uniwersyteckiego Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

W ostatnim punkcie Senat ustalił termin nadzwyczajnego, „żałobnego” posiedzenia Senatu na dzień 17 listopada 2025 r. Posiedzenia żałobne odbywają się w celu uczczenia pamięci zmarłych w ostatnim roku pracowników uczelni.

Salon Maturzystów 2025

Uniwersytet Rzeszowski rozpoczął nowy rok akademicki z imponującym wynikiem rekrutacyjnym i rekordową liczbą kandydatów. W dniach 25–26 września kampus uczelni wypełnił się również maturzystami z całego regionu, którzy podczas Salonu Maturzystów Perspektywy 2025 mieli okazję odkryć swoje pasje, porozmawiać z przedstawicielami uczelni i lepiej zrozumieć drogę edukacyjną, jaką chcą wybrać. UR po raz kolejny udowodnił, że to miejsce, w którym nauka inspiruje i pomaga kształtować przyszłość.

Tegoroczna rekrutacja na Uniwersytecie Rzeszowskim okazała się rekordowa – uczelnia odnotowała, że wzięło w niej udział blisko 20 tysięcy kandydatów. Coraz więcej młodych ludzi wybiera Rzeszów jako miejsce studiów. Przyciąga ich zarówno rosnący prestiż UR, jak i nowoczesna oferta dydaktyczna dostosowana do potrzeb rynku pracy.

„Z roku na rok widzimy, że młodzi ludzie coraz chętniej wybierają naszą uczelnię. Cieszy nas, że Uniwersytet Rzeszowski staje się dla wielu z nich pierwszym wyborem – miejscem, w którym mogą rozwijać swoje pasje i przygotować się do przyszłej kariery zawodowej” – podkreśla Przewodniczący Centralnej Komisji Rekrutacyjnej dr n. med. Maciej Kochman.

Podczas tegorocznego Salonu Maturzystów Perspektywy 2025 stoisko Instytutu Germanistyki cieszyło się dużym zainteresowaniem. Jednostkę reprezentowali studenci kierunku

filologia germańska oraz pracownicy Instytutu, którzy prowadzili rozmowy z uczniami z całego regionu.

Maturzyści pytali przede wszystkim o program studiów, wymagania rekrutacyjne i egzaminy, a także o możliwości wymian zagranicznych, praktyk i ścieżek kariery po germanistyce. To pokazuje coraz bardziej świadome podejście do wyboru kierunku – młodzi ludzie chcą wiedzieć, jakie realne kompetencje zdobędą i jakie da im to perspektywę na przyszłość.

Rozmowy łączyły konkret i otwartość: obok pytań o plan zajęć i specjalizacje pojawiały się spontaniczne dialogi o codzienności studenckiej, kołach naukowych i projektach. Germanistyka była prezentowana jako przestrzeń spotkań i inspiracji – nie tylko zestaw przedmiotów, lecz wspólnota i praktyczne doświadczenie.

Zainteresowanie kierunkiem potwierdza, że język niemiecki wciąż jest postrzegany jako ważne narzędzie na rynku pracy w Polsce i za granicą. Rozwijane na studiach umiejętności komunikacyjne i międzykulturowe przekładają się na konkretne możliwości zawodowe.

Udział w Salonie wpisał się w szerszy pozytywny obraz rekrutacji na UR. Bezpośredni kontakt kandydatów ze studentami i kadrą pomaga podejmować trafne decyzje edukacyjne. Germanistyka – dzięki połączeniu solidnej bazy językowej z praktyką – otwiera drogę do pracy w biznesie, edukacji, turystyce, tłumaczeniach czy instytucjach międzynarodowych.

Największym zainteresowaniem kandydatów cieszyły się kierunki medyczne oraz psychologia. Na jedno miejsce na kierunku lekarskim w trybie stacjonarnym przypadało aż 20 osób.

Podczas Salonu Maturzystów Perspektywy 2025 kampus UR odwiedziły tysiące uczniów, którzy uczestniczyli w wykładach i warsztatach, a także korzystali ze strefy doradztwa zawodowego i spotkań z przedstawicielami uczelni z całej Polski.

AI pod lupą ekspertów. Rzeszów AI Summit 2025: nauka, prawo i innowacje w świecie sztucznej inteligencji

23 września 2025 r. Rzeszów stał się areną jednej z najważniejszych dyskusji o przyszłości technologii. W murach Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyła się pierwsza w regionie interdyscyplinarna konferencja poświęcona sztucznej inteligencji – **Rzeszów AI Summit 2025**.

Konferencję otworzył Rektor UR, prof. dr hab. n. med. Adam Reich, podkreślając rolę uczelni w kształtowaniu nowoczesnych kierunków badań i rozwoju. W części plenarnej głos zabrali wybitni specjaliści: prof. dr hab. Magdalena Słok-Wódkowska, prof. dr hab. Michał Jackowski, dr Aleksandra Bar, prof. Regina Hučková, prof. dr hab. Rafał Scherer, dr hab. Adrian Horzyk, prof. AGH, a także ks. dr hab. Józef Kloch. Wystąpienia dotyczyły zarówno wpływu AI na naukę i prawo, jak i zagadnień etycznych oraz wyzwań technologicznych.

Sztuczna inteligencja w ciągu zaledwie kilku lat przestała być futurystyczną ciekawostką, a stała się narzędziem, które zmienia sposób, w jaki pracujemy, uczymy się, leczymy, a także tworzymy i stosujemy prawo. Od aplikacji w telefonach po zaawansowane systemy medyczne AI już dziś przenika wszystkie sfery naszego życia. Konferencja w Rzeszowie stała się przestrzenią, w której naukowcy, prawnicy, inżynierowie, przedsiębiorcy i przed-

stawiciele administracji publicznej spotkali się, aby wspólnie odpowiedzieć na pytanie: dokąd zmierza ta rewolucja i jak mądrze z niej korzystać? Program konferencji obejmował zarówno sesję plenarną, jak i panele tematyczne. Dyskusje toczyły się wokół zastosowań sztucznej inteligencji w:

- prawie i administracji publicznej,
- nauce i edukacji,
- medycynie i naukach ścisłych,
- biznesie i przemyśle.

Konferencja na Uniwersytecie Rzeszowskim to dopiero początek szerszej dyskusji o roli sztucznej inteligencji w naszym życiu. Organizatorzy podkreślają, że chcą, aby wydarzenie miało charakter cykliczny i co roku przyciągało do Rzeszowa ekspertów, praktyków oraz wszystkich zainteresowanych przyszłością technologii.

fot. Michał Świącicki

V Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Edukacja wobec wyzwań i zadań współczesności i przyszłości. Współpraca ponad granicami – edukacja mostem do globalnych rozwiązań*

Agnieszka Długosz

W dniach 24–26 września 2025 r. Uniwersytet Rzeszowski gościł uczestników **V Jubileuszowej Międzynarodowej Konferencji Naukowej** zatytułowanej **EDUKACJA WOBEC WYZWAŃ I ZADAŃ WSPÓŁCZESNOŚCI I PRZYSZŁOŚCI. Współpraca ponad granicami – edukacja mostem do globalnych rozwiązań**.

To wyjątkowe wydarzenie zostało dofinansowane ze środków budżetu państwa przyznawanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach programu „Dokształcająca Nauka II”. Patronat honorowy nad konferencją objęli: Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego, Komitet Nauk Pedagogicznych PAN, Komitet Nauk Socjologicznych PAN, Wojewoda Podkarpacki, Marszałek Województwa Podkarpackiego, Prezydent Miasta Rzeszowa oraz Podkarpacki Kurator Oświaty. Patronatem medialnym wydarzenie objęły: TVP 3 Rzeszów, TVP-info, „Gazeta Codzienna Nowiny”, nowiny24.pl, Radio Via.

Konferencja zgromadziła naukowców, ekspertów, nauczycieli i studentów z 26 krajów (Austria, Arabia Saudyjska, Chiny, Czechy, Francja, Grecja, Gruzja, Hiszpania, Japonia, Liban, Libia, Litwa, Łotwa, Malezja, Mołdawia, Niemcy, Pakistan, Polska, Portugalia, Rumunia, Stany Zjednoczone, Szwecja, Turcja, Ukraina, Włochy, Zjednoczone Emiraty Arabskie).

Organizatorkami konferencji były **prof. dr hab. Jolanta Szempruch**, Prorektor ds. Nauki i Współpracy Międzynarodowej UR, Kierownik Zakładu Socjologii Edukacji, oraz **dr hab. prof. UR Joanna Smyła**, Kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej Instytutu Pedagogiki UR, które od lat inicjują i rozwijają międzynarodowe projekty naukowe w obszarze pedagogiki, socjologii i nauk o edukacji.

Uczestnicy konferencji przez trzy dni debatowali o kierunkach rozwoju współczesnej edukacji, jej umiędzynarodowieniu, roli w kształtowaniu społeczeństwa przyszłości oraz o etycznych i kulturowych wyzwaniach globalnego świata.

Pierwszy dzień obrad otworzyła sesja plenarna **Kierunki rozwoju świata a wyzwania dla edukacji**. Wystąpienia prelegentów dotyczyły współczesnych dylematów nauczania, roli nauczyciela, etyki zawodowej oraz wpływu przemian cywilizacyjnych na funkcjonowanie szkół i uniwersytetów.

Ważnym elementem programu był koncert **Muzyczne podróże** w wykonaniu **Weroniki Sury** (akordeon) i **Joanny Paluch-Perkiewicz** (wiolonczela).

Po południu miał miejsce panel dyskusyjny **Wyzwania współczesnej edukacji i jej umiędzynarodowienia**, który moderowała **dr Zofia Sawicka** (SIRIS Academic). Dyskutowano o współpracy międzyuczelnianej, roli technologii w edukacji i znaczeniu mobilności akademickiej. Tego samego dnia zorganizowano **Międzynarodową Dyskusję Okrągłego Stołu** poświęconą budowaniu relacji między uczelniami. Moderatorem tej części była **dr hab. prof. UG Anna Jurkowska-Zeidler**, Przewodnicząca Uniwersyteckiej Komisji Umiędzynarodowienia Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich. Równocześnie odbyło się osiem sesji tematycznych pt.: *Nauczyciel i edukacja w warunkach zmian; Szkoła i nauczyciel w nieprzewidywalnym świecie; Sztuczna inteligencja w edukacji; Innowacje, zmiany cywilizacyjne i edukacja przyszłości; Nowe idee i paradygmaty edukacyjne; Edukacja inkluzyjna i specjalna – wyzwania i dobre praktyki; Relacje i komunikacja w zmieniającym się świecie; Nowe pokolenie, nowe kompetencje*.

Wieczorem uczestnicy spotkali się na uroczystej kolacji, która stała się okazją nie tylko do integracji, lecz także do nawiązania wielu wartościowych kontaktów naukowych.

Drugi dzień konferencji rozpoczął się od sesji plenarnej **Nowe rozwiązania edukacyjne – mosty wiedzy i doświadczeń**. Następnie odbył się panel **Edukacja a przygotowanie człowieka do funkcjonowania w zmieniającym się świecie** moderowany przez **prof. dr. hab. Stefana M. Kwiatkowskiego**. Uczestnicy dyskusji zgodzili się, że kluczowym zadaniem współczesnej szkoły i uniwersytetu jest nie tylko przekazywanie wiedzy, lecz także rozwijanie kompetencji społecznych, emocjonalnych i cyfrowych młodych ludzi, które pozwolą im lepiej odnaleźć się w rzeczywistości.

Kolejnym punktem programu był koncert **Hiszpania i Argentyna: tak różne, a podobne**, w którym wystąpili **Jacek Ścibor** (tenor), **Mateusz Lasatowicz** (fortepian), **Joanna Smyła** (słowo). Wydarzenie to było symbolicznym dopełnieniem idei konferencji poprzez ukazanie, jak muzyka może łączyć ludzi z różnych kultur „ponad granicami”.

Po obiedzie uczestnicy konferencji dyskutowali w sesjach: *Nauczyciel i szkoła w obliczu przemian; Młodzież i młodzi dorośli – potrzeby, zagrożenia, wsparcie; Edukacja wobec kryzysów i wykluczeń społecznych; Zdrowie i dobrostan; Edukacja artystyczna i twórczość; International Perspectives and Innovations in Education*.

W trakcie konferencji uczestnicy mogli również podziwiać wystawę artystyczną *Artefakty 25. Rysunek – Malarstwo – Fotografia – Collage* prezentującą prace autorstwa **Janusza Kirenko, Marty Uberman, Jerzego Tomali, Grzegorza Polańskiego, Dominiki Uberman-Kluz, Lucjana Rybka**. Równolegle zorganizowana została wystawa posterowa, na której zaprezentowano wyniki badań naukowych dotyczących nowych technologii, dydaktyki oraz edukacji włączającej.

Drugiego dnia wieczorem odbyła się kolacja integracyjna w plenerze. Uczestnicy, reprezentujący różne kraje i środowiska, mieli okazję do nieformalnych rozmów i wymiany doświadczeń.

Ostatni dzień konferencji skoncentrowany był na przyszłości edukacji. Podczas sesji plenarnej *Edukacja dla przyszłości a przyszłość edukacji* omawiano zmiany, które czekają szkoły i uczelnie w najbliższych latach.

Następnie miał miejsce panel dyskusyjny *Modele edukacji jutra* moderowany przez **dr hab. Beatę Mydlowską, prof. USM** (Uczelnia Społeczno-Medyczna w Warszawie), w czasie którego dyskutowano o wykorzystaniu nowych technologii oraz roli sztucznej inteligencji w edukacji, o dobrostanie uczniów i nauczycieli oraz o potrzebie edukacji bez barier.

W tym dniu obrady toczyły się również w sesjach: *Cyfrowa ewolucja edukacji – nowe horyzonty uczenia (się)*; *Wielokulturowość i tożsamość; Wzory przyszłości – młodzież w świecie zmian; Kompetencje, postawy, dobrostan – nowe spojrzenie na rozwój społeczny; Nowoczesne drogi kształcenia i komunikacji; Edukacja bez barier – teoria i praktyka w pracy z uczniami ze SPE*.

W czasie konferencji odbyły się trzy sekcje online: *AI, digitalisation and inclusive education; Educational policy, reform and social cohesion; Global perspectives on education – culture, resilience and future directions*.

Konferencję zamknęła sesja podsumowująca *Edukacja jako fundament dla globalnych rozwiązań*, podczas której przewodniczące Komitetu Naukowego Konferencji podziękowały uczestnikom za trzy dni inspirujących debat, wspólnej refleksji i naukowych spotkań, zapraszając do udziału w kolejnej konferencji.

Trzy dni intensywnych dyskusji, wykładów i spotkań pokazały, że edukacja to przestrzeń, w której łączą się różne kultury, języki i tradycje – a Uniwersytet Rzeszowski stał się miejscem, gdzie te mosty porozumienia zostały zbudowane w sposób wyjątkowy. Konferencja w Rzeszowie to przykład, jak nauka, kultura i współpraca międzynarodowa mogą łączyć ludzi wokół wspólnego celu.

Spotkanie Inspektorów Ochrony Danych uczelni medycznych

W dniach 18–19 września 2025 r. w Uniwersytecie Rzeszowskim, z inicjatywy Inspektora Ochrony Danych UR Krystiana Antochów, odbyło się coroczne spotkanie Inspektorów Ochrony Danych uczelni medycznych z całego kraju zrzeszonych w Konferencji Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych (KRAUM).

Patronat nad wydarzeniem organizowanym cyklicznie od 2018 r. objął Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych Pan Mirosław Wróblewski oraz JM Rektor prof. dr hab. n. m. Adam Reich, którego podczas spotkania reprezentował Prorektor ds. Współpracy z Otoczeniem Gospodarczym prof. dr hab. Janusz Pasternak.

Głównymi prelegentami byli: Pani Agata Miłocha z Wydziału Współpracy z IOD, Departamentu Prawa i Nowych Technologii UODO, która przedstawiła rolę IOD w systemie ochrony danych osobowych, Pani Renata Podlewska – Pełnomocnik ds. Bezpieczeństwa Informacji i IOD RCKiK w Poznaniu, która omówiła genezę zapoczątkowania warsztatów IOD z KRAUM oraz przedstawiła plany zespołu na przyszłość. Pan Piotr Błaszczyk z firmy UNISECO, ekspert od kilkunastu lat zajmujący się tematyką związaną z bezpieczeństwem informacji, zaprezentował zebranym współczesne zagrożenia i wyzwania w obszarze cyberbezpieczeństwa i ochrony danych uczelni medycznych. Natomiast Pan Jacek Zontek, szef Fundacji Cyberbezpieczeństwa AIMS, Inspektor

Ochrony Danych, doradca ds. cyberbezpieczeństwa w sektorze publicznym oraz korporacyjnym, ukazał wpływ projektowanych regulacji Ustawy o Krajowym Systemie Cyberbezpieczeństwa na rolę IOD w organizacji w podmiocie kluczowym. Pierwszy intensywny dzień obrad podsumował swoim wystąpieniem Pan Marek Groń, kierownik UCI UR, który omówił wdrożenie MFA w Uniwersytecie Rzeszowskim jako aspekt praktyczny podnoszenia poziomu ochrony danych osobowych na naszej Uczelni. Zaproszeni goście mieli możliwość uczestnictwa w Jubileuszu 25-lecia kierunków medycznych UR w Filhar-

monii Podkarpackiej, a także wizycie studyjnej w Centrum Symulacji Medycznych UR podczas drugiego dnia obrad, po którym oprowadził uczestników i opowiedział o funkcjonowaniu CSM jego kierownik – dr n. o zdr. Grzegorz Kućba. Uczestnicy obrad przedyskutowali w ramach warsztatów tematy zgłaszane przez inspektorów oraz pytania zadawane podczas wystąpień prelegentów. Ostatnim elementem dwudniowego spotkania inspektorów było zwiedzanie muzealnej apteki „Pod złotą głową” znajdującej się w jednej z sal budynku G4 Uniwersytetu Rzeszowskiego, po której oprowadzał i rys historyczny przedstawił IOD UR Pan Krystian Antochów. Warsztaty mają na celu kontynuację m.in. prac nad zapoczątkowanym w 2017 r. przez Konferencję Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych Kodeksem Postępowania dla Uczelni Medycznych w zakresie ochrony danych osobowych oraz wymianę doświadczeń.

Główne cele i założenia to podniesienie kompetencji, rozwijanie umiejętności i wiedzy inspektorów ochrony danych osobowych, promowanie najlepszych praktyk. Wymiana doświadczeń umożliwia wdrażanie sprawdzonych i efektyw-

nych metod ochrony danych osobowych. Uzupełnienie spotkań o comiesięczne spotkania online są platformą wymiany wiedzy i tworzenia przestrzeni do komunikacji i współpracy między inspektorami z uniwersytetów medycznych. Znaczenie współpracy między uczelniami medycznymi w obszarze bezpieczeństwa informacji przekłada się na harmonizację procedur ochrony danych, co niewątpliwie pozwala na ujednolicenie standardów ochrony danych w różnych uczelniach medycznych. Wypracowany przez lata model współdziałania ułatwia szybkie i skuteczne reagowanie na zmieniające się przepisy prawne dotyczące danych. Budowanie wspólnej strategii ochrony danych wzmacnia bezpieczeństwo sektora medycznego w kraju.

fot. Michał Świąciecki

Lingwiści UR pro bono dla lokalnego społeczeństwa

Wioletta Kochmańska, Ewa Oronowicz-Kida

W dniach 9 i 10 października 2025 r. językoznawcy z Instytutu Lingwistyki Stosowanej oraz Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego w ramach projektu *Nie tylko chrząszcz i gżegżółka – na serio i żartem o języku polskim* (<https://www.ur.edu.pl/pl/wydzialy/wydzial-filologiczny/wydzial/promocja-nauki/nie-tylko-chrząszcz-i-gżegżółka-na-serio-i-żartem-o-języku-polskim>) zorganizowali w Auli im. św. Jadwigi Królowej kolejne spotkanie z młodymi mieszkańcami regionu.

DZIEŃ Z JĘZYKIEM POLSKIM, który tym razem odbył się pod hasłem ILE WAŻY SŁOWO?, jest kontynuacją inicjatywy lingwistów zainicjowanej i koordynowanej od roku 2024 przez dr hab. Annę Hanus, prof. UR z Instytutu Lingwistyki Stosowanej, mającej na celu promocję starannej polszczyzny. Uczestniczący w niej pracownicy UR podejmują wielowątkowe działania na rzecz poprawy jakości kontaktu językowego i zapobiegania agresji werbalnej poprzez kształtowanie dobrych nawyków w kontaktach społecznych oraz ugruntowanie postaw szacunku dla interlokutorów, wzajemności na etykę słowa i jego adekwatność sytuacyjną. Działaniami lingwistów kieruje świadomość, że język narodowy jest elementem tożsamości kulturowej, łączności pokoleniowej, a jego ochrona i rozwój

należą do priorytetów Unii Europejskiej, które eksponują wagę zachowania różnorodności językowej oraz promowania języków narodowych.

W wydarzeniu wzięli udział uczennice i uczniowie szóstych, siódmych i ósmych klas szkół podstawowych, a także młodzież szkół średnich z województwa podkarpackiego. Mury Uniwersytetu Rzeszowskiego w ciągu tych dwóch dni odwiedziło ponad sześćset młodych ludzi z dwudziestu trzech szkół naszego regionu pod opieką nauczycieli.

Spotkanie zaszczyliła swoją obecnością Pani Dziekan Wydziału Filologicznego dr hab. Agnieszka Myszk, prof. UR. Przybyłych powitały dyrekcje obu

instytutów: dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR (IPiD) i dr hab. Agnieszka Mac, prof. UR (ILS), a w imieniu organizatorów dr hab. Anna Hanus, prof. UR (ILS) i dr hab. Wioletta Kochmańska, prof. UR (IPiD).

Program spotkania obejmującego konkurs językowy w formule teletur-nieju „Jeden z dziesięciu” zatytułowany *Mocne słowa, moc słów* oraz debatę *Jaka jesteś polszczyzno – zagrożenia i potrzeby dobrej komunikacji* zaprezentował zebrany współprowadzący wydarzenie redaktor TVP Rzeszów Adam Bienias.

Zasadniczą część spotkania rozpoczynała i kończyła ankieta online sporządzona przez organizatorki w celu

Instytucje projektu „Nie tylko chrząszcz i gżegżółka – na serio i żartem o języku polskim”
Instytut Lingwistyki Stosowanej oraz Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Uniwersytetu Rzeszowskiego
zapraszają na dzień z językiem polskim.pl

ILE WAŻY SŁOWO?

PROGRAM

9.00 – 9.15 Powitanie gości

9.15 – 10.00 Mocne słowa, moc słów – teletur-nieju językowy

10.15 – 11.45 Jaka jesteś polszczyzno? – zagrożenia i potrzeby dobrej komunikacji – debata z udziałem językoznawców, ekspertów językowych
W dyskusji wezmą udział: prof. dr hab. Kacimierz Dług, dr hab. prof. UR Bożena Tanaś, dr hab. prof. UR Robert Stalczyński, spotkanie poprowadzą: dr hab. prof. UR Ewa Oronowicz-Kida i ambasador Uniwersytetu Rzeszowskiego na TVP Rzeszów, współpracownicy i współpracownicy popularnego i popularnonaukowego programu TVP Rzeszów „Jedna na język polski” Adam Bienias.

12.00 Ogłoszenie wyników teletur-nieju językowego, wręczenie nagród i zamknięcie spotkania

Zapraszamy do rejestracji uczestnictwa w formularzu zamieszczonym na stronie:

KIEDY? 9 i 10 października 2025 o godz. 9.00

GDZIE? Uniwersytet Rzeszowski, al. Tadeusza Rejtana 16C, aula „Królowej Jadwigi”

wskazania młodzieży potrzeby ciągłego wzbogacania wiedzy o języku polskim oraz dobrej i skutecznej, a zarazem otwartej na innych komunikacji. Tę część poprowadziła dr Judyta Pawliszko z Instytutu Lingwistyki Stosowanej. W konkursie przeprowadzonym na wzór teleturnieju „Jeden z dziesięciu”, moderowanym przez dr hab. Annę Hanus, prof. UR i dr hab. Wiolettę Kochmańską, prof. UR, uczestniczyło szesnaścioro wydelegowanych przez szkoły uczennic i uczniów. Dla najlepszych organizatorzy przygotowali nagrody ufundowane przez Urząd Miasta Rzeszowa oraz władze uczelni. Pytania konkursowe dotyczące poprawności językowej w zakresie fonetyki, fleksji, składni, leksyki i ortografii przygotowały studenckie koła naukowe: językoznawców i logopedów, których opiekunkami naukowymi są dr Barbara Drozd i dr Monika Kij. Uczestnicy z uwagą wysłuchali debaty poświęconej zagadnieniom poprawnej komunikacji językowej. O grzeczności językowej, komforcie komunikacyjnym, dobrych i złych stronach mód językowych, właściwym używaniu różnych odmian polszczyzny i etyce w języku dyskutowali prof. dr hab. Kazimierz Ożóg, dr hab.

Bożena Taras, prof. UR, dr hab. Robert Słabczyński, prof. UR i redaktor Adam Bienias. Dyskusję prowadziła dr hab. Ewa Oronowicz-Kida, prof. UR. Omawiane treści wzbudziły zainteresowanie słuchaczy, co znalazło odzwierciedlenie w licznych pytaniach do debatujących. Na wszystkie budzące wątpliwości zagadnienia, w tym te zawarte w ankiecie online, uczniowie otrzymali wyczerpujące wyjaśnienia. Młodzież i nauczyciele zaaprobowali zaproponowaną formułę spotkania,

wyrazili potrzebę podobnych inicjatyw w przyszłości, zgłaszając jednocześnie chęć uczestnictwa w nich. Łączy się to z działaniami organizatorów, które w roku 2024 rozpoczęły cykl edukacyjny w zakresie dobrego komunikowania i zamierzają podobne wydarzenia kontynuować w ramach wspomnianego projektu. Działania lingwistów wspierają przekazy w mediach uniwersyteckich i bogata dokumentacja fotograficzna.

W archiwach Instytutu Literackiego „Kultura” (Paryż – Maisons Laffitte)

Jolanta Pasterska

Instytut Literacki w podparyskim Maisons Laffitte to miejsce szczególne. Niegdyś oaza wolności, przystań dla uchodźców politycznych i wyklętych przez system komunistyczny w Polsce pisarzy. Dziś to Mekka dla badaczy literatury, historyków, socjologów, wydawców.

Tu, w okazałym, skrytym wśród drzew domu przy avenue de Poissy 91 redaktor Jerzy Giedroyc w roku 1954 ułokował przeniesiony z avenue Corneille (założony jeszcze w Rzymie przy 2. Korpusie Polskim na początku 1946 r.) Instytut Literacki. Instytut wydawał miesięcznik „Kultura” i kwartalnik „Zeszyty Historyczne” oraz najważniejsze dzieła nie tylko twórców emigracyjnych, ale także krajowych, którzy w ojczyźnie byli objęci zakazem druku. Z czasem utworzono serię Biblioteki „Kultury”. Pierwszą publikacją był *Transatlantyk* (i *Ślub*) Witolda Gombrowicza i *Zniewolony umysł* Czesława Miłosza. Jerzego Giedroycia wspierali w pracy i mieszkali w siedzibie redakcji: Zofia Hertz i Zygmunt Hertz, Józef Czapski oraz brat redaktora Henryk Giedroyc. W willi przy Poissy 91 schronienie na pierwszym etapie emigracji znaleźli m.in. Czesław Miłosz i Leopold Tyrmand. Bywalcami byli Gustaw Herling-Grudziński, Jerzy Stempowski czy Marian Pankowski. W tzw. zimowym ogrodzie dyskusje prowadzili działacze „Solidarności”, m.in. Adam Michnik i Jacek Kuroń. Maisons Laffitte odwiedzała

także Maria Dąbrowska. Na przestrzeni lat 1946–2010 zgromadzono w Instytucie Literackim pokaźne archiwa nie tylko książek, ale też bogate zbiory korespondencji, fotografii, dokumentów, obrazów i szkiców (m.in. Józefa Czapskiego). Wartość tych materiałów jest bezcenna i stanowi niezwykle ważne źródło badań nad polską (także środkowoeuropejską) literaturą. Nie mogło zatem w takim miejscu zabraknąć badaczek zajmujących się tym obszarem polskiego piśmiennictwa. Realizując projekt naukowy *Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989*, do Maisons Laffitte wyjechały na tygodniowy pobyt (23.06–28.06.2025) prof. dr hab. Jolanta Pasterska i dr hab. Anna Wal, prof. UR.

Dzisiaj siedziba Instytutu Literackiego nie straciła swojej aury. Zarządzana przez Stowarzyszenie Instytut Literacki „Kultura” z jej prezeską Anną Bernhardt nie jest muzeum, ale placówką

naukową. Gospodyniom (oprócz prezeski to także Olga Janos) udało się stworzyć niepowtarzalny klimat łączący przeszłość (zachowanie wystroju wnętrza i „eksponatów”) z teraźniejszością wymuszającą dostępność i sprawdalność.

W głównym budynku mieści się gabinet Zygmunta Hertza, do którego wchodzi się wprost z holu. Naprzeciw znajduje się pokój, w którym między innymi pakowano do wysyłki numery „Kultury” i książki wydawane przez Instytut. Dalsze pomieszczenia to gabinet Zofii Hertz i jadalnia z kuchnią, gdzie odbywały się poranne narady zespołu „Kultury”, zaś po drugiej stronie holu, za pokojem Zygmunta Hertza, gabinet Jerzego Giedroycia ze słynną tabliczką u wejścia: Cave hominem („strzeż się ludzi”), a tuż obok tzw. ogród zimowy, przeszklona weranda z historycznym stołem (na nim słynna rysa opisana przez Gombrowicza) uratowanym ze sprzedanego Hotelu Lambert. Piętro natomiast to prywatne pokoje redaktorów. Tu uwagę zwraca pracownia malarska Józefa Czapskiego z licznymi jego obrazami wypełniającymi także ściany korytarza. W dawnej wozowni wyremontowano pokoje gościnne, zaś jej sporą część dostosowano do przechowywania najbardziej wartościowych archiwaliów. Tu w odpowiedniej temperaturze z zachowaniem rygorystycznych wymogów archiwistycznych spoczywają oryginały dzieł drukowanych przez Instytut Literacki, korespondencje, noty, fotografie. Pięterko i podziemie w innym dostosowanym do przechowywania książek budynku zajmuje Biblioteka „Kultury”. Ilość zgromadzonych tu manuskryptów piętrzących się od sufitu po piwnice robi ogromne wrażenie i świadczy o rozmachu wydawnictwa. W tzw. domu ogrodnika przygotowano cztery stanowiska pracy przeznaczone dla badaczy, jest tu rzutnik i komputer, odpowiednie oświetlenie i klimatyzacja. Pomieszczenie wypełniają ciasno poukładane na regałach opasłe tomy

pism emigracyjnych i krajowych.

Większość zbiorów Instytutu jest zdigitalizowana, co znacznie ułatwia pracę. Natomiast niewątpliwie najwięcej emocji i wzruszeń dostarcza bezpośrednie obcowanie z oryginałami dokumentów i korespondencji. W ramach prac nad projektem udało się zgromadzić brakujące informacje dotyczące biografii, m.in. Olgi Scherer, Jadwigi Maurer, Danuty Mostwin, Barbary Toporskiej, Alicji Iwańskiej, Marii Danilewicz Zielińskiej i Stefanii Zahorskiej. Dzięki analizie wymienionych archiwaliów pojawiło się także kilka nowych płaszczyzn i kierunków interpretacyjnych dotyczących twórczości interesujących nas pisarek. Nie do przecenienia był także kontakt osobisty z Anną Bernhardt i Olgą Janos, które w sposób zajmujący opowiadały o historii nie tylko Instytutu Literackiego i jego lokatorów, ale także o polskich twórcach, którzy siedzibę tę odwiedzali. Spotkania w poszerzonym gronie gości Instytutu (m.in. znawcy i współpracownicy Instytutu, edytora i badacza literatury emigracyjnej profesora Andrzeja Stanisława Kowalczyka z Muzeum Literatury w Warszawie oraz profesora Paolo Morawskiego z Fundacji Romana i Janiny Umiastowskich w Rzymie), które odbywały się w ogrodzie zimowym, były wspaniałą okazją do wymiany informacji na temat prowadzonych badań w rodzimych ośrodkach. Z zainteresowaniem wszystkich spotkał się nasz projekt słownikowy i towarzysząca mu wystawa *Znane i nieznanne. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989*. Otworzyły się także możliwości dalszej współpracy zwieńczone kolejnym zaproszeniem do odwiedzin w Instytucie Literackim i planami konferencyjnymi. Pobyt w Maisons Laffite zakończył się wizytą na miejscowym cmentarzu, gdzie pochowani są Jerzy Giedroyc, jego żona, brat Henryk i jego żona, Józef Czapski i Maria Czapska oraz Zofia Hertz i Zygmunt Hertz.

Kwerenda londyńska w ramach projektu *Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989*

Erzina Dybisz

Londyn od dziesięcioleci zajmuje szczególne miejsce na mapie badań nad polską emigracją literacką i kulturalną. To właśnie tutaj, w centrum życia uchodźczego po II wojnie światowej, powstały najważniejsze instytucje dokumentujące działalność

polityczną, społeczną i twórczą Poleków poza krajem. Londyńskie archiwa, biblioteki i ośrodki pamięci gromadzą dziś źródła, które pozwalają lepiej zrozumieć złożone dzieje polskiej kultury emigracyjnej i jej wpływ na literaturę XX w.

Z tego względu stolica Wielkiej Brytanii stała się we wrześniu 2025 r. kolejnym celem i etapem prac zespołu realizującego projekt *Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989* finansowany w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (moduł *Dziedzictwo narodowe*, nr NPRH/DN/SP/495640/2021/10). W dniach 7–14 września 2025 r. członkinie zespołu: dr hab. Anna Jamrozek-Sowa, prof. UR, dr Krystyna Gielarek-Gorczyca oraz mgr Erwina Dybisz przeprowadziły kwerendę archiwalną w Londynie, której celem było nie tylko zgromadzenie nowych źródeł, ale również uzupełnienie dotychczasowych ustaleń dotyczących twórczości polskich autorek działających na emigracji.

Program pobytu obejmował pracę w kilku kluczowych instytucjach polonijnych. W Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym (POSK) – najważniejszym centrum życia społecznego i kulturalnego brytyjskiej Polonii – badaczki korzystały z bogatych zasobów bibliotecznych i archiwalnych, obejmujących m.in. korespondencje, materiały wspomnieniowe i dokumenty organizacyjne. W Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego, przechowującym zbiory dotyczące historii polskich sił zbrojnych na Zachodzie oraz działalności politycznej i społecznej emigracji, analizowały dokumenty pozwalające poszerzyć kontekst biograficzny pisarek. Wizyta w Instytucie Kultury Polskiej w Londynie – instytucji promującej polską kulturę, literaturę i sztukę oraz wspierającej współpracę międzykulturową – umożliwiła z kolei zarysowanie szerszej perspektywy kulturowej oraz wskazanie sposobów przyszłej promocji projektu.

Ważnym punktem pobytu było spotkanie literacko-naukowe zorganizowane 13 września w POSK przez Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Wydarzenie moderowała Regina Wasiak-Taylor, prezeska Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie, redaktorka naczelna londyńskiego „Pamiętnika Literackiego”. Podczas spotkania Krystyna Gielarek-Gorczyca przedstawiła założenia projektu, jego dotychczasowe rezultaty oraz wyzwania związane z opracowywaniem biografii pisarek emigracyjnych. Omówiła również kryteria wyboru bohaterek *Słownika*. Erwina Dybisz zwróciła uwagę na znaczenie projektu w perspektywie dydaktycznej, szczególnie w roku, w którym jeden z priorytetów polityki oświatowej dotyczy rozwijania zainteresowania kulturą i językiem polskim w środowiskach polonijnych. Wspo-

mniała także o rosnącej roli mediów społeczno-ściowych i zasobów internetowych jako źródeł uzupełniających tradycyjne materiały archiwalne. Wystąpienie Anny Jamrozek-Sowy stanowiło symboliczne podsumowanie spotkania. Badaczka podkreśliła możliwości wykorzystania *Słownika* jako inspiracji do projektów edytorskich i kulturowych, popularyzacji dorobku pisarek zapomnianych. Posłużyła się przykładem krajowych edycji powieści Zofii Romanowiczowej. Przedstawiła także efekty projektu scenograficznego i reżyserskiego pt. „Fartuchy – między autoportretem a portretem” zrealizowanego w Uniwersytecie Artystycznym im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, którego „bohaterkami” były dwie autorki prezentowane w *Słowniku*. Każda z trzech prelegentek przybliżyła sylwetki wybranych emigrantek. Wystąpienia uczestniczek spotkały się z dużym zainteresowaniem i stały się punktem wyjścia do ożywionej dyskusji na temat roli kobiet w historii literatury emigracyjnej.

W każdym z odwiedzonych ośrodków i instytucji badaczki spotkały się z dużą życzliwością, otwartością i gotowością do współpracy, co znacząco ułatwiło dostęp do materiałów i sprzyjało pogłębionej refleksji nad badanymi zagadnieniami.

Wyjazd londyński pozwolił zgromadzić i uzupełnić znaczącą część materiałów, które posłużą do dalszych prac nad *Słownikiem biograficznym polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989* i poszerzenia wiedzy o literaturze tworzonej poza granicami kraju. Efekty kwerendy należy mierzyć nie tylko pozyskanymi źródłami i nową wiedzą, lecz także liczbą postawionych kroków w związku z trwającym wówczas pięciodniowym strajkiem pracowników londyńskiego metra.

SKN Żywienia Człowieka

Dawid Zgórski

Otyłość to jeden z największych globalnych problemów zdrowotnych współczesnego świata. Sytuacja w naszym kraju również nie napawa optymizmem. Obecnie odnotowuje się 58% dorosłych osób z nadwagą lub otyłością. Dodatkowo nadmierna masa ciała coraz bardziej dotyczy dzieci i młodzież. Według danych Instytutu Żywności i Żywienia nadwaga lub otyłość dotyczy już co trzeciego polskiego ucznia w wieku szkolnym (ok. 33% w grupie 7–9 lat). To niepokojący trend, ponieważ otyłość to nie tylko problem estetyczny. Już w młodym wieku znacznie zwiększa ona ryzyko chorób przewlekłych, zaś w dalszych latach życia obniża zarówno jego długość, jak i jakość. Dzieci z nadmierną masą ciała są bardziej narażone na rozwój nadciśnienia tętniczego, zaburzeń gospodarki lipidowej, cukrzycy typu II czy chorób układu sercowo-naczyniowego. Nie można też pominąć konsekwencji psychologicznych. Dzieci otyłe często doświadczają wykluczenia rówieśniczego, stają się obiektem żartów i hejtu, co obniża ich poczucie własnej wartości i zwiększa ryzyko rozwoju depresji.

Gdzie zatem leży źródło problemu? Trudno wskazać na jeden czynnik. Jak wiemy, otyłość jest chorobą wielopłaszczyznową – oznacza to, że jej powstanie, przebieg i skutki zależą od wielu powiązanych ze sobą elementów. Jednym z nich jest nadmierna podaż kalorii. Na przestrzeni lat wraz z rozwojem rynku żywności zmienia się sposób żywienia, w skutek czego dieta najmłodszych coraz częściej opiera się na produktach wysokoprzetworzonych takich jak słodczyce, słone przekąski, fast foody i słodzone napoje. Choć są one tanie, szybkie w przygotowaniu i smaczne, nie dostarczają potrzebnych składników odżywczych, tak ważnych w okresie intensywnego rozwoju, a ponadto są wysokokaloryczne. Do tego dochodzi jedzenie w pośpiechu, często przed ekranem telewizora,

komputera czy komórki, co dodatkowo utrudnia kontrolę nad uczuciem sytości.

Drugim istotnym czynnikiem ryzyka otyłości jest brak ruchu. Dzieci coraz rzadziej spędzają czas na świeżym powietrzu, a coraz częściej przed komputerem czy smartfonem. To oznacza nie tylko mniejsze wydatki energetyczne, ale też gorszy rozwój fizyczny. Ogromne znaczenie ma tu również środowisko domowe. To w rodzinie kształtują się pierwsze nawyki żywieniowe. Jeśli rodzice sięgają po niezdrową żywność, unikają aktywności albo traktują jedzenie jako nagrodę – dzieci zwykle powielają te schematy. Walka z nadmierną masą ciała wśród dzieci i młodzieży nie powinna polegać tylko na ograniczaniu podaży energii. Kluczowe jest to, jak wygląda styl życia dziecka. Nie potrzeba wielkich zmian – metodą małych kroków możemy stopniowo zmieniać codzienne nawyki. Istotne jest edukowanie społeczeństwa oraz rola rodziców. Poprzez wspólne gotowanie, wspólne posiłki czy aktywnie spędzany czas z dziećmi możemy nie tylko wpływać na ich stan zdrowia w przyszłości, ale również budować nawyki, które kształtują osobowość dziecka.

Wpływ mikrobioty jelitowej na zdrowie

Dawid Zgórski

W ostatnich latach coraz częściej porusza się temat mikrobioty jelitowej. Czym właściwie ona jest? Mikrobiota jelitowa to ogół mikroorganizmów zasiedlających nasz przewód pokarmowy. Skład i proporcje tych organizmów są unikalne dla każdej osoby i ulegają zmianom w ciągu życia pod wpływem takich czynników jak dieta, styl życia, przyjmowane leki czy stres. Zdrowa mikrobiota charakteryzuje się wysoką różnorodnością gatunkową, co zwiększa jej odporność na zaburzenia. Wbrew pozorom duża część bakterii pełni pożyteczne funkcje w organizmie człowieka. Jednak tak jak w naturze, tak i tu potrzebna jest równowaga. W momencie jej zachwiania dochodzi do dysbiozy jelitowej. To stan zakłóconej równowagi, w którym pewne gatunki mikroorganizmów mogą nadmiernie się rozmnażać, natomiast ilość innych może maleć. Zaburzenie równowagi mikrobioty jelitowej może dawać różne objawy oraz wiązać się z ryzykiem wystąpienia różnych schorzeń (biegunki, alergie, infekcje, problemy skórne, zaburzenia trawienia, nietolerancje pokarmowe, zespół jelita drażliwego). Obok mikrobioty dla zdrowia układu pokarmowego kluczowa jest bariera jelitowa – fizyczna i funkcjonalna osłona jelit składająca się z komórek nabłonka, śluzu i połączeń międzykomórkowych. Jej zadaniem jest przepuszczanie składników odżywczych przy jednoczesnym blokowaniu patogenów i toksyn. Zwiększona prze-

puszczalność jelit może prowadzić do przewlekłego stanu zapalnego, zaburzeń metabolizmu, zwiększonego ryzyka otyłości i chorób autoimmunologicznych.

Funkcja mikrobioty przez lata była zawężana do trawienia pokarmu i przyswajania składników pokarmowych. Obecnie wiadomo, że kondycja jelit jest kluczowa w kształtowaniu zdrowia człowieka. Właściwa struktura mikrobioty (znana jako stan eubiozy) wspiera odporność, a nawet wpływa na metabolizm i masę ciała. Dodatkowo mikrobiota bierze czynny udział w syntezie witaminy K i witamin z grupy B w jelicie grubym. Coraz więcej badań pokazuje również zależność osi jelito–mózg, która wpływa na nastrój, poziom stresu czy koncentrację. Ważna jest świadomość czynników żywieniowych, poprzez które mamy ogromny wpływ na stan jelit. W diecie nie powinno zabraknąć produktów bogatych w błonnik, np. pełnoziarniste pieczywo, ciemne makarony, kasze, owoce, warzywa oraz rośliny strączkowe. Należy również wspomnieć o probiotykach, czyli rozpuszczalnej frakcji błonnika, do której należą np.: beta-glukany, pektyny oraz inulina i fruktooligosacharydy. Rozkładane przez bakterie na krótkołańcuchowe kwasy tłuszczowe mają działanie przeciwzapalne i odżywcze dla nabłonka jelit. Dla zdrowia jelit warto też wybierać produkty fermentowane – jogurt naturalny, kefir czy kiszoną kapustę i ogórki. Niestety, w niektórych przy-

padkach potrzebne jest włączenie probiotyków w formie leku. Dla osiągnięcia konkretnego celu, konieczne jest, aby określony szczep bakterii i jego dawka zostały dobrane po konsultacji z lekarzem.

Jednym z czynników negatywnie wpływających na mikrobiotę jelitową jest jakość diety. Duża ilość cukrów prostych, tłuszczów trans, dodatków do żywności oraz wysoka zawartość soli sprzyja rozwojowi patogennych drobnoustrojów. Podobne działanie na mikrobiotę ma regularne spożywanie alkoholu oraz agresywna obróbka termiczna żywności, co może pogłębiać przewlekły stan zapalny jelit. Warto pamiętać, że mikrobiotę osłabia nie tylko sposób odżywiania – jej równowagę zaburza także nadużywanie antybiotyków, brak aktywności fizycznej czy mała ilość snu. Wszystkie te czynniki razem mogą prowadzić do dysbiozy, a w konsekwencji również do problemów zdrowotnych niezwiązanych bezpośrednio z układem pokarmowym.

Jak muzyka wpływa na powrót do nauki po wakacjach?

Grzegorz Babiuch

Powrót do nauki po wakacjach to moment, który dla wielu studentów i uczniów wiąże się z mieszanką emocji – od ekscytacji na myśl o nowych wyzwaniach, przez lekką nostalgię za beztróskim czasem letniego odpoczynku, aż po stres związany z koniecznością ponownego wejścia w rytm codziennych obowiązków. Często pojawia się trudność z odnalezieniem motywacji, skupieniem uwagi na nauce czy radzeniem sobie z natłokiem informacji. W tym okresie poszukujemy skutecznych sposobów, które ułatwią nam adaptację do nowego semestru, przywrócą energię i pomogą odzyskać równowagę psychiczną. Jednym z takich narzędzi, które zyskuje coraz większe uznanie zarówno wśród naukowców, jak i praktyków edukacji, jest muzyka.

Muzyka towarzyszy ludziom od zarania dziejów – wpływa na nasze emocje, pomaga wyrażać siebie, integruje społeczności. Współczesne badania pokazują, że jej rola jest znacznie szersza: odpowiednio dobrane utwory mogą wspierać procesy poznawcze, poprawiać pamięć, koncentrację, a także pomagać w radzeniu sobie ze stresem i budowaniu motywacji. W poniższym artykule przyjrzymy się, w jaki sposób muzyka – zarówno słuchana, jak i tworzona – może pomóc studentom i uczniom w powrocie do nauki po wakacyjnej przerwie, jakie mechanizmy stoją za tym wpływem oraz jak praktycznie wykorzystać muzykę w codziennej edukacji.

Badania neurologiczne wykazały, że muzyka aktywuje obszary mózgu odpowiedzialne za pamięć, uczenie się, emocje i koncentrację. Słuchanie odpowiednio dobranych utworów stymuluje neuroplastyczność, czyli zdolność mózgu do tworzenia nowych połączeń nerwowych, co przekłada się na lepsze przyswajanie wiedzy

i rozwój umiejętności poznawczych. Dodatkowo muzyka redukuje poziom kortyzolu (hormonu stresu), co sprzyja skupieniu i poprawia samopoczucie. Muzyka jest niczym innym jak wibracją o określonej częstotliwości, podobnym drganiom podlega nasze ciało, dlatego dzięki muzyce, my ludzie możemy wspomagać się w dostrojeniu do określonego stanu lub emocji, które mogą nam pomóc w różnych codziennych sytuacjach; wliczając w to naukę. Nie bez powodu coraz więcej osób nie tylko z kręgów ściśle muzycznych, ale i naukowych wskazuje na właściwości lecznicze muzyki – szczególnie chorób o podłożu psychicznym.

Wielokrotnie powtarzane badania potwierdzają, że muzyka klasyczna, zwłaszcza utwory o tempie andante (około 60–80 uderzeń na minutę), może wspierać koncentrację i zapamiętywanie. Efekt Mozarta, szeroko opisywany w literaturze naukowej, polega na tymczasowym wzroście zdolności poznawczych po słuchaniu muzyki klasycznej, szczególnie kompozycji Mozarta. Aktywacja hipokampu – struktury mózgu odpowiedzialnej za pamięć – podczas słuchania takich utworów sprzyja lepszemu przyswajaniu informacji.

Nie każda muzyka działa jednak tak samo. Najlepiej sprawdzają się spokojne utwory instrumentalne bez tekstu, które nie rozpraszają uwagi. Muzyka zbyt dynamiczna lub utwory wokalne mogą utrudniać skupienie, szczególnie podczas czytania lub nauki treści wymagających analizy. Muzyka jest także rewelacyjnym narzędziem wspomagającym motywację i regulację emocji. Podczas jej słuchania organizm uwalnia dopaminę – neuroprzekaźnik odpowiedzialny za motywację i poczucie nagrody. To sprawia, że nauka przy akompaniamencie muzyki staje się bar-

dziej angażująca i przyjemna, co jest szczególnie ważne po wakacyjnej przerwie, gdy trudno jest wrócić do regularnych obowiązków. Muzyka pomaga także w budowaniu pozytywnych emocji, wzmacnia poczucie własnej wartości i pobudza kreatywność.

Badania wykazują, że słuchanie ulubionych utworów może znacząco zmniejszyć poziom stresu i napięcia, co przekłada się na lepsze samopoczucie i efektywniejszą naukę. Znajoma muzyka dodatkowo pomaga w odcięciu się od rozpraszających bodźców zewnętrznych, np. hałasu w domu lub akademiku.

Nie tylko słuchanie, ale również aktywne tworzenie muzyki (gra na instrumencie, śpiew, komponowanie) ma pozytywny wpływ na rozwój poznawczy, motoryczny i emocjonalny. Tworzenie muzyki pobudza kreatywność, uczy współpracy i komunikacji, rozwija zdolności manualne oraz techniczne, a także pomaga w rozumieniu teorii muzyki i kultury. Osoby regularnie zaangażowane w aktywność muzyczną osiągają lepsze wyniki w nauce i wykazują większą zdolność do koncentracji.

Praktyczne wskazówki: jaką muzykę wybrać do nauki?

Badania i rekomendacje ekspertów wskazują, że najlepsze efekty dają:

muzyka klasyczna – szczególnie utwory Mozarta, Bacha, Beethovena, Chopina, Vivaldiego czy Debussy'ego; przykłady: Mozart „Sonata na fortepian K. 545”, Chopin „Nocturny”, Debussy „Clair de Lune”, Vivaldi „Cztery pory roku”;

muzyka barokowa – poprawia nastrój i efektywność pracy;

muzyka instrumentalna (lo-fi, ambient, jazz, deep focus) – idealna do długotrwałej nauki i pracy koncepcyjnej;

dźwięki natury, white noise, odgłosy kawiarni – pomagają odciąć się od hałasu i utrzymać skupienie;

znane melodie – mogą sprzyjać koncentracji, jeśli nie powodują znudzenia i nie rozpraszają uwagi.

Warto eksperymentować z różnymi gatunkami i obserwować własne reakcje, by znaleźć najbardziej efektywną playlistę.

Muzyka a wyniki w nauce – konkretne przykłady badań

Uczniowie słuchający muzyki klasycznej osiągnęli o 12% lepsze wyniki na testach z matematyki niż ich rówieśnicy uczący się w ciszy.

Muzyka klasyczna o tempie 60–70 BPM wydłuża czas skupienia i pozwala przyswoić większą ilość informacji.

Znane melodie, jeśli nie są zbyt dynamiczne, pomagają w integracji nowych informacji z pamięcią długotrwałą.

Podczas nauki kreatywnej (np. pisanie wypracowań, prace plastyczne) dobrze sprawdzają się energetyczne utwory pop i rock, które pobudzają prawą półkulę mózgu.

Przykładowe playlisty i utwory do nauki

Spotify/YouTube: „Focus & Study”, „Lo-Fi Beats”, „Brain Food”, „Deep Focus”, „Jazz Vibes”.

Klasyka: Mozart – „Sonata fortepianowa nr 16 C-dur”, Bach – „Koncerty brandenburskie”, Chopin – „Nocturny”, Vivaldi – „Cztery pory roku”, Debussy – „Clair de Lune”, Satie – „Gymnopédies”.

Dźwięki natury: szum deszczu, śpiew ptaków, white noise, odgłosy kawiarni.

Muzyka, choć często traktowana jako forma rozrywki lub tło codziennych czynności, okazuje się być niezwykle skutecznym narzędziem wspierającym powrót do nauki po wakacjach. Badania naukowe jednoznacznie wskazują, że odpowiednio dobrane utwory mogą poprawić koncentrację, pamięć, motywację oraz ogólne samopoczucie, a także łagodzić stres i napięcie towarzyszące nowym wyzwaniom edukacyjnym. Zarówno słuchanie muzyki, jak i jej aktywne tworzenie stymuluje mózg, pobudza kreatywność i pozwala lepiej radzić sobie z trudnościami.

Warto więc świadomie włączyć muzykę do swojej codziennej rutyny naukowej – eksperymentować z różnymi gatunkami, korzystać z gotowych playlist, a także, jeśli to możliwe, rozwijać własne pasje muzyczne poprzez grę na instrumencie czy śpiew. Dzięki temu powrót do nauki po wakacjach może stać się nie tylko łatwiejszy, ale również bardziej inspirujący i satysfakcjonujący. Odpowiednio wykorzystana muzyka może być nie tylko wsparciem, ale i źródłem radości oraz motywacji do dalszego rozwoju.

Dieta planetarna, czyli jak odżywiać się ekologicznie w czasach kryzysu klimatycznego?

Julia Śnieżek

Jako społeczeństwo XXI w. stoimy przed bezprecedensowym wyzwaniem: jak zapewnić wszystkim ludziom dostęp do zdrowej żywności, nie przekraczając granic wytrzymałości naszej planety?

Degradacja środowiska, zmiany klimatyczne oraz rosnąca konsumpcja sprawiają, że dotychczasowy model produkcji żywności potrzebuje reformy. Sektor żywnościowy odpowiada za 30% globalnej emisji gazów cieplarnianych, zużywa ponad 70% zasobów słodkiej wody oraz jest głównym czynnikiem utraty bioróżnorodności i wylesiania. Paradoksalnie ten sam system produkcji żywności coraz bardziej dotyka zmiany klimatyczne objawiające się wzrostem temperatur, suszami, powodzią i ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi. Należy zatem podjąć działania, które nie tylko przyczynią się do ochrony środowiska, ale jednocześnie będą promowały zdrowie człowieka.

Często używaną miarą szkodliwości danego czynnika dla planety jest ślad węglowy. Jest to miara całkowitej emisji gazów cieplarnianych (takich jak dwutlenek węgla – CO₂, metan – CH₄, podtlenek azotu – N₂O) wyrażana w ekwiwalencie CO₂ (CO₂e), które powstają w wyniku działalności człowieka. Istotnym aspektem wpływającym na ślad węglowy jest ilość gazów cieplarnianych, która została wyemitowana podczas produkcji żywności

zwłaszcza pochodzenia zwierzęcego, a także w trakcie jej transportu. Zmianą, która istotnie przyczyni się do obniżenia tego parametru, może być wybieranie lokalnych producentów. Krótszy łańcuch dostaw ograniczy ilości gazów cieplarnianych powstających przy transporcie międzynarodowym. Wybór lokalnych dostawców może przyczynić się również do ograniczenia produkcji opakowań jednorazowych nieprzyjaznych dla środowiska. Często lokalni producenci wyróżniają się rolnictwem prowadzonym w sposób ekologiczny, co dodatkowo ogranicza wnikanie do gleby nawozów azotowych i środków ochrony roślin, chroniąc lokalne ekosystemy. Dlatego ważne jest wybieranie sezonowych warzyw i owoców, które nie tylko są korzystne ekonomicznie, ale także posiadają wysoką wartość odżywczą.

Ciekawe rozwiązanie łączące dietę i ekologię zostało zaproponowane w raporcie EAT-Lancet. Polega ono na wdrożeniu diety planetarnej mającej na celu obniżenie niedożywienia, a także otyłości i chorób dietozależnych. Ten model żywienia jednocześnie charakteryzuje się zrównoważonym podejściem do środowiska. Główne założenia obejmują zmianę mięsa i przetworzonej żywności na warzywa, owoce, ryby, rośliny strączkowe i orzechy, a także pełnoziarniste zboża z uwzględnieniem

umiarkowanego spożycia jaj, drobiu, mleka i produktów mlecznych. Dieta powinna opierać się głównie na żywności roślinnej z umiarkowaną ilością produktów pochodzenia zwierzęcego. Innym czynnikiem wpływającym na ochronę środowiska jest produkcja odpadów. Każda osoba w Polsce marnuje średnio ~62 kg jadalnej żywności rocznie, a do najczęściej wyrzucanych produktów zalicza się pieczywo, warzywa i owoce. Aby wyeliminować ten problem, warto planować posiłki i tworzyć listę zakupów dzięki czemu unikniemy kupowania nadmiaru artykułów. Warto zadbać o odpowiednie przechowywanie żywności, mrożenie jej nadmiaru, a także kreatywne wykorzystanie produktów, którym kończy się termin przydatności do spożycia. Należy pamiętać, że każda zmiana, która została wymieniona, może wpłynąć na obniżenie produkcji śladu węglowego oraz spowolnienie zmian klimatycznych. Dieta planetarna może także realnie przyczynić się do poprawy zdrowia i samopoczucia. Nie bądźmy więc obojętni na losy naszej Ziemi i nas samych.

Śniadania wysokowęglowodanowe a funkcje poznawcze u dzieci

Kamil Kulita

Od dziecka słyszeliśmy, że śniadanie to najważniejszy posiłek dnia. Dziś wiemy, że wybór produktów na śniadanie ma realny wpływ na zdrowie i funkcjonowanie mózgu – zwłaszcza u dzieci.

Typowe śniadania dziecięce – płatki z mlekiem, białe pieczywo z dżemem, słodkie bułki – zawierają głównie węglowodany proste (cukier, syrop glukozowy lub glukozowo-fruktozowy, skrobię), które powodują gwałtowne skoki poziomu cukru we krwi. Efekt? Krótkotrwały przypływ energii, po którym następuje szybki jej spadek – tzw. „zjazd energetyczny”. Dzieci stają się wtedy senne, rozkojarzone i mają trudności z koncentracją. Dodatkowo nasze pociechy często do popicia dostają sok owocowy, którego regularne spożycie przyczynia się do wielu schorzeń metabolicznych ze względu na wysoką zawartość fruktozy. Jedną z takich chorób jest niealkoholowe stłuszczenie wątroby, które obecnie rozpoznaje się nawet u małych dzieci. Mózg również traci na śniadaniu w takiej postaci, gdyż fruktoza generuje stres oksydacyjny, który uszkadza zdrowe komórki, w tym właśnie obecne w układzie nerwowym, czyli neurony. Warto wyjaśnić, że stres oksydacyjny to sytuacja, w której nasz organizm przestaje sobie radzić z neutralizacją wolnych rodników, a fruktoza właśnie generuje ponad sto razy więcej wolnych rodników w porównaniu do glukozy.

Mózg dziecka potrzebuje odpowiednio zbilansowanego śniadania, które będzie utrzymywać stabilny poziom glukozy we krwi. To szczególnie istotne, bo mózg dziecka zużywa znacznie więcej glukozy niż mózg dorosłego – nawet dwa razy więcej w wieku 4–10 lat. Po nocnym poście mózg potrzebuje stabilnego źródła energii. Śnia-

danie bogate w cukry proste nie spełnia tej roli – energia szybko się kończy, co utrudnia skupienie się w szkole i efektywną naukę. By umysł działał sprawnie, potrzebuje stałego, stabilnego dopływu energii, najlepiej w postaci węglowodanów złożonych (płatki owsiane, chleb żytni, chleb na zakwasie, kasza gryczana, ziemniaki, bataty, bułki pełnoziarniste), porcji zdrowych tłuszczów (oliwa z oliwek, orzechy, pestki dyni, słonecznika, masła z zawartością przynajmniej 82% tłuszczu czy awokado) oraz pełnowartościowego białka (jaja, chude mięso, nabiał).

Tak skomponowane śniadanie charakteryzuje się wysoką zawartością białka, niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania mózgu i układu odpornościowego, a także błonnika, który spowalnia wchłanianie glukozy, zapewniając stopniowy dopływ energii i stabilizując poziom glukozy we krwi. Zawarte w posiłku tłuszcze również pełnią kluczową rolę – stanowią fundament pracy mózgu, co potwierdza fakt, że ludzki mózg w ponad 60% zbudowany jest z tłuszczu. Warto zapamiętania jest to, że węglowodany nie są złe, ale kluczowe jest ich źródło i jakość.

„Znane i nieznane” w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka

Od 11 czerwca 2025 r. w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka im. Rodziny Ulmów dostępna jest wystawa pt. *Znane i nieznane. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989*. Ekspozycja prezentuje sylwetki wybranych autorek, które w wyniku dramatycznych wydarzeń XX w. – wojny, represji politycznych, przymusowej emigracji – znalazły się poza granicami Polski, a mimo to pozostały wierne literaturze i językowi ojczystemu.

Wystawa została przygotowana w ramach projektu *Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989* realizowanego dzięki dofinansowaniu z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (moduł *Dziedzictwo narodowe*). Jej koncepcję merytoryczną opracowała prof. Jolanta Pasterska, a w realizację zaangażowane były badaczki związane z Instytutem Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego: Erwina Dybisz, Krystyna Gielarek-Gorczyca, Anna Jamrozek-Sowa, Agata Paliwoda i Anna Wal. Projekt graficzny przygotowała Anna Kamycka.

Ekspozycja składa się z 11 plansz biograficznych poświęconych autorkom, które tworzyły w różnych częściach świata – m.in. w Australii, Wielkiej Brytanii, Izraelu, Kanadzie, Francji i Stanach Zjednoczonych. Przyjęta cezura czasowa (1939–1989) obejmuje okres od wybuchu II wojny światowej do końca PRL-u i uwzględnia różne fale

emigracyjne: powojenną emigrację polityczną, emigrację marcową 1968 r., a także wyjazdy związane z działalnością opozycyjną i „Solidarnością”.

Celem wystawy jest popularyzacja wiedzy o twórczości kobiet, których wkład w polską kulturę był dotąd często pomijany lub marginalizowany. Wiele z nich nie doczekało się osobnych opracowań naukowych, a ich dorobek funkcjonuje jedynie w obiegu lokalnym lub środowiskowym. Ekspozycja przywraca te postacie zbiorowej pamięci i dokumentuje ich działalność literacką, translatorską, edytorską i społeczną.

Prezentowane biogramy ukazują ogromne zróżnicowanie losów i postaw. Wśród bohaterek wystawy znajdują się m.in.: Halina Birenbaum – ocalona z Zagłady pisarka i poetka, autorka słynnej książki *Nadzieja umiera ostatnia*, aktywna działaczka na rzecz dialogu polsko-żydowskiego; Anna Frajlich – poetka i sławistka, związana z Uniwersytetem Columbia w Nowym Jorku, autorka wielu tomów poezji dwujęzycznej; Ruth Baum – pisarka o żydowskich korzeniach, autorka prozy dokumentującej życie kobiet w ZSRR i w Izraelu; Krystyna Bednarczyk – poetka i współzałożycielka Oficyny Poetów i Malarzy w Londynie; Alicja Iwańska – prozaiczka, socjolożka, żołnierka Armii Krajowej, wykładowczyni akademicka w Stanach Zjednoczonych.

Biogramy pisarek powstały na podstawie bogatego materiału źródłowego – m.in. archiwów prywatnych, korespondencji, ksiąg parafialnych, metryk, wspomnień, dokumentów emigracyjnych i prasy. Wiele z tych materiałów zostało udostępnionych i opracowanych po raz pierwszy właśnie w trakcie prac nad *Słownikiem biograficznym polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989*. Wystawa stanowi część szerszego projektu, w ramach

którego przygotowywanych jest 65 biogramów. Publikacje te sukcesywnie ukazują się w wersji elektronicznej na stronie internetowej: www.polskie-pisarkiemigracyjne.pl.

Wybór miejsca prezentacji wystawy – przestrzeni lotniska – ma znaczenie symboliczne. Port lotniczy to pierwszy lub ostatni punkt podróży, ale także miejsce przejściowe, liminalne, zawieszane pomiędzy przeszłością a przyszłością. W takim właśnie kontekście wystawa nabiera dodatkowej wymowy – przypomina o losach kobiet, które zostały zmuszone do opuszczenia kraju, a mimo to pozostały wierne swojej tożsamości, językowi i kulturze.

Dzięki lokalizacji ekspozycji w przestrzeni publicznej – dostępnej dla podróżnych i odwiedzających – projekt popularyzuje wiedzę o emigracyjnej literaturze kobiet w nowoczesny i atrakcyjny sposób. Wystawa *Znane i nieznanie. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989* stanowi ważny krok w stronę pełniejszego zrozumienia literackiego dziedzictwa polskiej emigracji. To także wyraz szacunku dla kobiet, które – mimo trudnych doświadczeń politycznych, osobistych i tożsamościowych – potrafiły zachować wierność pisaniu jako formie trwania i świadectwa. Warto zatrzymać się przy planszach ekspozycji – nie tylko w podróży, ale także w refleksji nad losem, tożsamością i literaturą.

Wydział Sztuk Pięknych na konferencji w Brunel University w Londynie

Anna Steliga

W dniach 2–4 lipca 2025 r. w Brunel University London – Uxbridge odbyła się EFAT CONFERENCE 2025 zatytułowana „BETWEEN & BEYOND CREATIVITY and DESTRUCTION. The Role of Art Therapy in Affecting Personal and Social Transformation”. Organizatorem konferencji jest EFAT – The European Federation of Art Therapy, która zrzesza arteterapeutów z 33 krajów członkowskich.

Podczas sekcji „Insights into handling destructive impulses. Clinical Focus” członkini EFAT – dr Anna Steliga z Wydziału Sztuk Pięknych UR – wygłosiła referat pt. „Between psychopathological phenomena and artistic expression. The Case of Marian Henel – the Lecher of Branice”, a także zaprezen-

towała katalog towarzyszący wystawie wrocławskiego Muzeum Etnograficznego „Obłąd. Przypadek Mariana Henela – lubieżnika z Branice”. Twórczość Henela zainteresowała słuchaczy zebranych w Howell Theatre, co zaowocowało ciekawą i ożywioną dyskusją. Spotkanie poprowadził Arts Psychotherapies Consultant – Dominik Havsteen-Franklin.

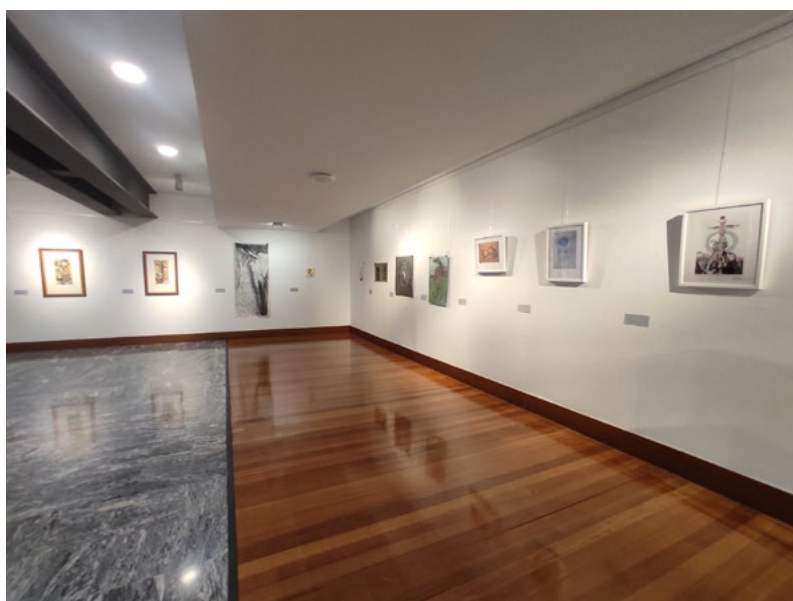
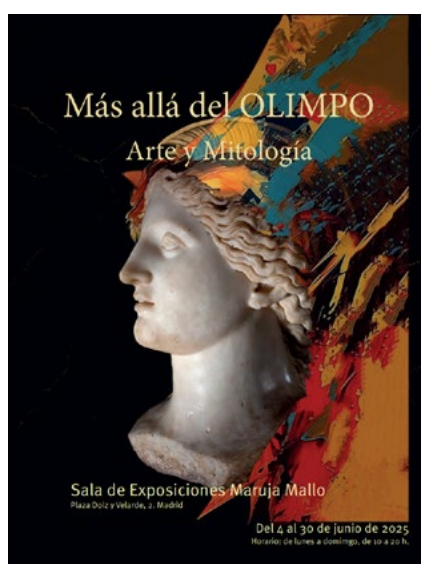

Wydział Sztuk Pięknych w Madrycie. Wystawa BEYOND OLYMPUS: ART AND MYTHOLOGY

Anna Steliga

W dniach od 4 do 30 czerwca 2025 r. w Madrycie w Sala de Exposiciones Maruja Mallo trwała Międzynarodowa Wystawa BEYOND OLYMPUS: ART AND MYTHOLOGY (MÁS ALLÁ DEL OLIMPO: ARTE Y MITOLOGÍA) zorganizowana przez VI Certamen Asteria de Creación Artística y Mitológica i Asociación Internacional de Mitocrítica. Na zaproszenie Organizatorów Wydział Sztuk Pięknych UR reprezentowali: Kamila Bednarska, Marek M. Olszyński, Julia Rut, Anna Steliga i Katarzyna Tereszkiewicz. Wystawie towarzyszy katalog i będzie ona prezentowana także w innych miastach Hiszpanii.

ŁemArt (2024–2025) – I edycja Międzynarodowego Projektu Artystyczno-Naukowego „Łemkowszczyzna – Лемковина”

Anna Steliga

„Łemkowszczyzna – Лемковина” to Międzynarodowy Projekt Artystyczno-Naukowy, którego głównym założeniem jest promocja dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowej Łemków. ŁemArt to wyjątkowy projekt, który łączy sztukę, historię i tradycję Łemkowszczyzny, regionu pełnego niezatartego śladu kulturowego i naturalnego piękna. Celem inicjatywy jest nie tylko promocja bogatego dziedzictwa kulturowego, ale także stworzenie przestrzeni do twórczej wymiany pomiędzy artystami z różnych zakątków świata. Łemkowszczyzna, z jej unikatowym krajobrazem, drewnianą architekturą i folklorem, staje się źródłem inspiracji dla twórców, którzy w swoich pracach odwołują się do tradycji, ale również poszukują nowych form wyrazu.

Organizatorami ŁemArt są Krzysztof „Miluś” Piotrowski (sołtys Gładyszowa) i Marek A. Olszyński (profesor nadzwyczajny z Wydziału Sztuk Pięknych UR). Komitet organizacyjny tworzą: Kamila Bednarska, Barbara Hubert, Julia Rut, Anna Steliga (koordynatorka projektu), Katarzyna Tereszkiewicz, wspierani przez Marcina OKI Oczkowskiego, Mikołaja MIKASA Garlaka i Martę Krynicką-Orzech.

W projekcie uczestniczy 50 zaproszonych artystów z Polski, Belgii, Ukrainy, Niemiec, Francji, USA oraz Tunezji.

Patronat honorowy nad projektem objęli: Marszałek Województwa Podkarpackiego Władysław Ortyl i Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. n. med. Adam Reich, a patronem medialnym jest Polskie Radio Rzeszów.

O pierwszej odsłonie projektu, która miała miejsce we wrześniu 2024 r. w Gładyszowie obszernie pisaliśmy już w „Gazecie Uniwersyteckiej” w numerze 4 (132) Wrzesień/Październik 2024 na stronach 83–84.

Druga wystawa projektu ŁemArt ponownie gościła w Beskidzie Niskim. Tym razem w Bielance w Galerii Bielanka73 w dniach od 27.10 do 8.11.2024 r. Artyści ŁemArt inspirowani zarówno tradycją, jak i nowoczesnością stworzyli unikatowy zbiór prac, który zachęcił lokalnych poetów z Grupy Poetyckiej Ośrodka Kultury Gminy Gorlice do stworzenia wierszy opublikowanych w katalogu projektu (link do katalogu: <https://xn--em-wqa.art/>).

W roku 2025 miały miejsce kolejne ekspozycje projektu. W dniach 21.01–06.02.2025 ŁemArt za-

witał do Koszyc (Słowacja), gdzie prace można było zobaczyć w Galerii FiguratiF w Centrum Majel Rovas. Miejscem czwartej odsłony projektu, w terminie 10–28 marca, była Galeria Miejska Zespołu Szkół Plastycznych w Rzeszowie, a następnej Galeria 5 mieszcząca się w Instytucji Kultury im. Krystyny Bochenek – Katowice Miasto Ogrodów. Ostatnia odsłona I edycji projektu ŁemArt miała miejsce podczas 43. Łemkowskiej Watry oraz 35-lecia Zjednoczenia Łemków. Watra to największe święto łemkowskiej kultury w Polsce, na które rokrocznie przyjeżdżają Łemkowie ze wszystkich zakątków Polski, ale też ze Słowacji, Ukrainy, Serbii, Stanów Zjednoczonych czy Kanady. 19 lipca br. uczestnicy Watry mieli okazję w ramach Spotkań w Chyży zobaczyć prace artystów Międzynarodowego Projektu Artystyczno-Naukowego „Łemkowszczyzna – Лемковина”.

Wydział Sztuk Pięknych w BOLERO an international art project on the move

Anna Steliga

W dniach 7–20 kwietnia 2025 r. w Galerii r_z można było zobaczyć niezwykle ciekawy projekt nazwany na cześć kompozycji muzycznej Ravela, który zainicjowali belgijscy artyści Frank JMA Castelyns, Willo Gonnissen, Pierre Mertens i Mulugeta Tafesse. Powstała w jej ramach wystawa BOLERO, podróżując od 2010 r. z Addis Abeba (Etiopia) do Dar es Salaam (Tanzania), przez m.in. Prince Albert (RPA), Ho Chi Minh (Wietnam), Bangalore (Indie), Dortmund (Niemcy), Pekin (Chiny), Ramallah (Palestyna), rozwijała się w klimacie różnorodności kulturowej, a w 2025 r. po raz pierwszy trafiła do Polski – do Rzeszowa.

Projekt podróżuje po świecie... w walizce i jest odpowiedzią na globalną sztukę. Artyści są zapraszani do twórczej interwencji na stronie wybranej przez siebie gazety i zaprezentowania powstałych prac w przestrzeni publicznej i/lub galerii. Obecnie projekt tworzy 101 prac 106 twórców z 16 krajów, którzy na przestrzeni 15 lat inżynierowali malarsko-rysunkowo-graficznie w strony lokalnych gazet, zostawiając w ten sposób swój artystyczny komentarz i czyniąc z BOLERO „światowego kulturowego wszystkożercę”. Dwunastu artystów z Polski wybrało magazyn miejski „Rzeszów To MY” i wykorzystało jego strony jako podobrazia swoich działań artystycznych. W polskiej edycji projektu BOLERO wzięli udział Łukasz Cywicki – dzie-

kan Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego – oraz pracownicy tego wydziału: Kamila Bednarska, Marek Adam Olszyński, Julia Rut, Anna Steliga, Katarzyna Tereszkiewicz, Piotr Dawid Woroniec, a także: Piotr Rędziniak – dyrektor BWA, Jakub Zdejszy – artysta z Katowic, Damian Idzikowski – artysta z Łodzi. Z kolei Polskę i USA reprezentowali: Jacek J. Kolański (Miami) i Joanna M. Wezyk (New Jersey).

Organizatorem polskiej edycji projektu był Frank Hendrickx z arteVentuno archives, a kuratorami: Marek Adam Olszyński, Kamila Bednarska i Anna Steliga, zaś organizatorem wystawy Piotr Dawid Woroniec, a autorem plakatu Mirosław Pawłowski.

Podczas wernisażu 12.04.2025 r. nastąpiło uroczyste przekazanie BOLERO Team oryginałów prac do wędrującej walizki projektu, w której poleciały do Antwerpii (<https://www.artbolero.be/>).

Wystawę swoim honorowym patronatem objęli: Marszałek Województwa Podkarpackiego, Prezydent Miasta Rzeszowa i Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego. Patroni medialni to: TVP3 Rzeszów, tvp.info (<https://rzeszow.tvp.pl/86146917/projekt-bolero-w-rzeszowskiej-galerii-rz?fbclid=IwY2xjawMf9tdleHRuA2FlbQlxMABicmlkETByZFNFm0zc->

[nptQXIWT09TAR5KAKNGEfUINyJBC3dU3275n8Z-oJ9m8J-Kd6DIkwliGf5Zl9zJ4oOvgUGSVqA_aem_48JprgSH_EW-Kbq7CA6soPA](https://radio.rzeszow.pl/202892/miedzynarodowy-projekt-artystyczny-bolero-w-rzeszowie/?fbclid=IwY2xjawMf9ulleHRuA2FlbQlxMABicmlkETByZFNFm0zcnptQXIWT09TAR4Zgh4_cuPQlycQnTNci8MiY8C8zEXN6tWZ1nF1F2f02sJEbr2jPbgK-clJ0vA_aem_IGmIP_Jpl2WvN4b7yk5fFQ)), i Polskie Radio Rzeszów (https://radio.rzeszow.pl/202892/miedzynarodowy-projekt-artystyczny-bolero-w-rzeszowie/?fbclid=IwY2xjawMf9ulleHRuA2FlbQlxMABicmlkETByZFNFm0zcnptQXIWT09TAR4Zgh4_cuPQlycQnTNci8MiY8C8zEXN6tWZ1nF1F2f02sJEbr2jPbgK-clJ0vA_aem_IGmIP_Jpl2WvN4b7yk5fFQ).

Z kolei partnerami projektu byli: Fundacja Rozwoju Społeczno-Gospodarczego INWENCJA, ORzesz ZPAP i Wydział Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

BOLERO an international art project on the move po zakończeniu wystawy we wnętrzu Galerii r_z / ORz ZPAP miał także swoją drugą rzeszowską prezentację – w przestrzeni publicznej. Jest to zgodne z ideą twórców projektu, która zakłada, że czasami BOLERO wiesza swoje wydruki w przestrzeniach wystawienniczych, a czasami są one przyklejane m.in. do drzewa, ściany lub okna, np. kawiarni, gdzie są poddane wpływowi świata zewnętrznego i mogą się powoli odklejać. Autorami instalacji są Piotr Dawid Woroniec i Kamila Bednarska.

„Karawana sztuki” jedzie dalej..., gdyż projekt w przyszłym roku zawita do innego kraju.

Profesor Zdzisław Wawrzyniak (1944–2025)

*Man fragte mich
in welcher Sprache
ich zu sprechen
verspreche
in welcher ich
zu suchen
versuche
in welcher – [...]*

Był ciepły i słoneczny wrześniowy dzień 1988 r. W budynku rektoratu Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie usytuowanym przy ul. Turkienicza, obecnie ul. ks. Jałowego, panował jeszcze na poły wakacyjny spokój – nowy rok akademicki miał się rozpocząć dopiero za kilkanaście dni. Zmierzałem, podówczas student ostatniego roku germanistyki na odległym od Rzeszowa uniwersytecie, do biura docenta Zdzisława Wawrzyniaka, prorektora WSP i kierownika Katedry Filologii Germańskiej, z zapytaniem, czy od następnego roku akademickiego będę mógł liczyć na zatrudnienie w kierowanej przez niego jednostce.

W drzwiach gabinetu powitał mnie pan w średnim wieku o miłej powierzchowności, w rozmowie bardzo uprzejmy, a jednocześnie bezpośredni, niestwarzający dystansu, jakiego można było się spodziewać w tej oficjalnej sytuacji. Jego pierwsze pytanie skierowane do mnie wydało mi się tyleż zaskakujące, co na swój sposób uroczne:

– Jakim Pan jest znakiem zodiaku, Panie Zygmuncie?

Moja odpowiedź nie była może optymalna, ale jednak satysfakcjonująca dla szanownego roz-

mówcy, tak wówczas to odebrałem. Po niej padły oczywiście dalsze pytania: o tematykę mojej pracy dyplomowej, o naukowe zainteresowania i plany – i to one niewątpliwie przesądziły o moim zatrudnieniu na rzeszowskiej germanistyce, nie zaś gwiazda, pod którą się urodziłem. Wspomnienie takie jak to stało się udziałem sporego grona moich koleżanek i kolegów bądź szerzej: osób, którym dane było bliżej poznać Profesora. Astrologia była jego pasją – niezbyt chyba typową dla naukowca, ale też przydającą mu swoistego uroku. Był człowiekiem wielowymiarowym, a bodaj najbardziej charakterystyczną cechą jego osobowości była ciekawość: ciekawość języka, świata i ludzi, która szła w parze z doskonałą pamięcią.

Zdzisław Wawrzyniak urodził się 1 czerwca 1944 r. (a więc pod znakiem Bliźniąt) w miejscowości Stęgosz w Wielkopolsce. Absolwent liceum ogólnokształcącego w Jarocinie po zdaniu egzaminu dojrzałości studiował filologię germańską na uniwersytetach w Poznaniu (1962–1964) oraz w Lipsku (1964–1967). Zwłaszcza ten ostatni ośrodek akademicki – i uniwersytet, i miasto – chętnie i ciepło wspominał.

W roku 1967 podjął pracę w Katedrze Filologii Niemieckiej, późniejszym Instytucie Filologii Germańskiej, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Pod kierunkiem prof. Aleksandra Szulca obronił rozprawę doktorską, której przedmiotem była filozofia języka Wilhelma von Humboldta w kontekście późniejszych badań językoznawczych (1972), a kilka lat później uzyskał stopień

doktora habilitowanego na podstawie pracy z zakresu lingwistyki tekstu, w owym czasie bardzo jeszcze młodej dziedziny językoznawstwa (1979). W okresie krakowskim był stypendystą Fundacji Alexandra von Humboldta oraz Instytutu Goethego, a także dwukrotnie Instytutu Szwedzkiego w Sztokholmie.

Od roku 1985 do końca związany z Rzeszowem: najpierw z Wyższą Szkołą Pedagogiczną (od r. 1992 już jako profesor zwyczajny), a następnie z Uniwersytetem Rzeszowskim. Przez dwie kadencje pełnił funkcję prorektora WSP, przez ćwierć wieku kierował rzeszowską germanistyką. W centrum jego naukowych zainteresowań pozostawał oczywiście język niemiecki, ale też inne języki nowożytnie. Jego prace z zakresu językoznawstwa germanistycznego, językoznawstwa kontrastywnego, teorii i praktyki przekładu oraz glottodydaktyki, w tym przede wszystkim te opublikowane w formie książkowej, zapewniły mu trwałe miejsce w dorobku polskiej i międzynarodowej germanistyki.

Wypromował kilkunastu doktorów. Tak się złożyło, że pierwszych dwoje: Krzysztof Lipiński oraz Zofia Bilut-Homplewicz, nad którymi opiekę naukową sprawował jeszcze w okresie krakowskim, to z pochodzenia rzeszowianie, a później profesorowie uniwersytetów i postaci w świecie germanistycznym bardzo znaczące.

Kochał literaturę – ale też sam ją tworzył. Na uwagę zasługuje przede wszystkim dziewięć tomików wierszy opublikowanych w latach 1998–2013, zawierających utwory z różnych okresów życia Autora. Wiersze niekiedy żartobliwe, igraszki słowne – gdyż Profesor uwielbiał też bawić się językiem, tworzyć neologizmy i reinterpretować sensy. Częściej jednak są to teksty poetyckie utrzymane w nastroju refleksyjnym i nostalgicznym, stanowiące filozoficzną zadumę nad złożonością ludzkiej egzystencji.

Zobacz
idziemy
po schodach życia
a stopnie dni
które zostawiamy za sobą
nikną
już w tym momencie
gdy unosimy stopę
Nie ma cofania się
ani innego wyjścia
niż do przodu i wwyż

wzdłuż jedynej poręczy
chwiejącej się
nadziei –

Wychylić ten kielich
Powoli i z radością
Ten ziemski kielich
Nie kieliszek pośpiechu
Niebo jest kielichem Miłości
Uśmiechem światła
Refrenem bożym
Powrotem dobra
Jak słońce słodkie
Zapał lampę
Swej duszy
I pał się dla bliskich

Nie bój się,
uczynki i uczucia
rosną dłużej
niż krótkie lata –
Wiersze żyją,
choć autorzy umarli –
Nie bój się szronu
ani śniegu na skroniach –
Swój cień
wrzuć do ziemi –
Wiosnę noś we włosach
i w głowie,
nie bój się ludzi,
gdy słysząc
światlisty śmiech Boga –

Zdzisław Wawrzyniak był również uznanym tłumaczem literatury obcojęzycznej. Drukiem ukazały się jego przekłady pięciu powieści z języka szwedzkiego, zaś w polskiej prasie literackiej publikowane były w jego tłumaczeniu wiersze poetów niemieckich, austriackich i szwedzkich.

W życiu prywatnym, zwłaszcza w ostatnich dekadach, los nie szczędził mu trudnych i bardzo bolesnych doświadczeń. Jednak w kontaktach osobistych, z czasem już coraz rzadszych, pozostawał pogodny i otwarty na rozmówcę. Takim Go zapamiętamy.

Ratownicy medyczni w Bieszczadach

Iwona Tabaczek-Bejster

W dniach 23.05–01.06 2025 r. po raz kolejny odbył się programowy obóz sprawnościowy z elementami ratownictwa specjalistycznego zorganizowany dla studentów II roku kierunku Ratownictwo Medyczne Uniwersytetu Rzeszowskiego. Już tradycyjnie obóz, którego celem było zapoznanie studentów ze specyfiką i charakterem pracy ratowników WOPR, GOPR i LPR, zorganizowano w Wojskowym Zespole Wypoczynkowym „Rewita” nad Zalewem Solińskim. Zadaniem przyszłych ratowników medycznych było również doskonalenie sprawności fizycznej, niezbędnej do wykonywania tego zawodu. Podczas obozu studenci odbyli szkolenie oraz podnosili swoje umiejętności z zakresu pływania, kajakarstwa, wioślarstwa, żeglarstwa, technik ratownictwa wodnego, gier

zespołowych, atletyki terenowej oraz turystyki pieszej. Wspólna wycieczka piesza na Połoninę Wetlińską była okazją do relaksu w otoczeniu przyrody i zacieśnienia więzi.

Studenci gościli też w Bazie Centralnej Bieszczadzkiego WOPR w Polańczyku, gdzie zapoznali się ze specyfiką pracy i sprzętem stosowanym w ratownictwie wodnym. Ratownikom zostały również zaprezentowane zasady działania ambulansu wodnego. Młodzież wraz z kadrą gościła w bazie Grupy Bieszczadzkiej GOPR w Sanoku oraz w Bazie HEMS Sanok – Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. Przyszli ratownicy medyczni zapoznali się tam z realiami pracy ratowników oraz z wykorzystywanym przez nich sprzętem. Ostatnie trzy dni obozu odbyły się w Rzeszowie, gdzie w Uniwersyteckim Centrum Lek-

koatletycznym przeprowadzono zajęcia z kajakarstwa, zespołowych gier sportowych oraz samoobrony. Studenci gościli też w Centrum Powiadamiania Ratunkowego – CPR. Należy dodać, że we wszystkich odwiedzanych ośrodkach pracują absolwenci ratownictwa medycznego UR.

Obóz sprawnościowy z elementami ratownictwa specjalistycznego (realizujący podobny program) odbyli też studenci II roku studiów niestacjonarnych na tym samym kierunku.

W trakcie obozu specjalistyczne zajęcia dla studentów prowadzili: dr hab. Iwona Tabaczek-Bejster prof. UR, dr Miłosz Szczudło oraz mgr Artur Szymański (prezes Bieszczadzkiego WOPR).

Wakacyjne wyjazdy z BON UR

Iwona Tabaczek-Bejster

Podczas przerwy wakacyjnej Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami Uniwersytetu Rzeszowskiego zorganizowało jak co roku obozy sportowo-szkoleniowe dla studentów z niepełnosprawnościami i wolontariuszy UR.

Podczas obozu, który odbył się w dniach 14–21 lipca 2025 r. w Polańczyku, studenci spędzali czas przede wszystkim w i na wodzie, gdzie oddawali się takim aktywnościom jak: pływanie na wodach otwartych, żeglarstwo, kajakarstwo, pływanie na rowerach wodnych. Podczas tych zajęć studenci byli szkoleni i asekurowani przez instruktorów WOPR i trenerów pływania: prof. UR Iwonę Tabaczek-Bajster, dr. Miłosza Szczudłę oraz prezesa Bieszczadzkiego WOPR – mgr. Artura Szymańskiego. Jak co roku zapoznali się też z zasadami bezpiecznego przebywania nad wodą oraz asekuracji osób przebywających w wodzie.

Dr Miłosz Szczudło równocześnie przygotowywał studentów do udziału w Integracyjnych Mistrzostwach Polski AZS w Kajakarstwie i Ergometrze Wioślarskim. Treningi te przełożyły się na zdobycie przez studentów II i IV miejsca podczas wrześniowych mistrzostw w Wilkasach.

Młodzież tradycyjnie już korzystała z bazy BWOPR w Polańczyku. Studenci odbyli wycieczkę pieszą na Połoninę Wetlińską, a osoby, które ze względów zdrowotnych nie mogły wziąć w niej udziału, uczestniczyły w leśnym rajdzie samochodowym. Rozegrano też, co stało się również tradycją,

turniej kręglowy. Studenci mieli także możliwość skorzystania z jednej z nowych atrakcji Soliny – przejazdu nad zalewem koleją gondolową – oraz z rejsu statkiem i wycieczki łodziami o napędzie elektrycznym.

Drugi wakacyjny wyjazd dla studentów z niepełnosprawnościami i wolontariatu zorganizowano w dniach 6–13 września 2025 r. w Ustroniu Morskim. Pogoda tego roku nad morzem dopisała, pozwoliła na plażowanie, kąpiel (w zimnym morzu) oraz pływanie na deskach SUP. Podczas obozu zorganizowano dla studentów wycieczkę do Kołobrzegu, gdzie odbyli oni rejs statkiem. W programie zaplanowano też wycieczki rowerowe i piesze, odbyły się treningi, rozegrano turnieje w tenisie stołowym i boccii oraz konkurs fotograficzny.

Doskonalenie przez studentów oraz nauka nowych dyscyplin sportu podczas tego typu obozów przekłada się na udział i zdobywane medale w Integracyjnych Mistrzostwach Polski AZS.

Zachęcam wszystkich studentów, którzy jeszcze nie wyjeżdżali z BON UR, do udziału w obozach. Można na nich zdobyć nowe umiejętności i doskonalić te już posiadane, poprawić kondycję fizyczną, zwiedzić piękne miejsca i zawiązać przyjaźnie.

W imieniu swoim i kadry obozów chcę serdecznie podziękować wolontariuszom za pomoc i życzliwość.

IX Otwarty Turniej Par w Brydżu Sportowym o Puchar JM Rektora

IX Otwarty Turniej Par w Brydżu Sportowym o Puchar JM Rektora odbył się 11 czerwca 2025 r. w Klubie Zodiak, zorganizowany przez Stowarzyszenie Studentów i Absolwentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. W turnieju z okazji Święta Uniwersytetu Rzeszowskiego udział wziął gość specjalny, arcymistrz Krzysztof Martens.

Zaczęło się od wyrostka robaczkowego...

Filip Bąk

Rozmowa z dr hab. n. med. prof. Martą Rachel, kierownikiem Kliniki Alergologii i Mukowiscydozy w Klinicznym Szpitalu Wojewódzkim nr 2 w Rzeszowie

F.B.: Dzień dobry, bardzo dziękuję za możliwość przeprowadzenia tej rozmowy mimo Pani napiętego harmonogramu i obowiązków.

M.R.: Dzień dobry, ja również bardzo dziękuję za możliwość i zaproszenie do rozmowy.

F.B.: Odnosnie obowiązków właśnie – profesja lekarza uznawana jest za jedną z trudniejszych, wymagającą i odpowiedzialną. Co w Pani przypadku zadecydowało o wyborze właśnie takiego zawodu – czy stała za tym jakaś konkretna przyczyna lub moment?

M.R.: Bodźcem, który ukierunkował moje myślenie, że chcę iść na medycynę i zostać lekarzem, była operacja wyrostka robaczkowego. Było to w szóstej klasie, a więc bardzo wcześnie. Moi koledzy po fachu, chirurdzy, tak się mną wówczas zajęli, zaopiekowali, że to wtedy po raz pierwszy zakiełkowała mi w głowie myśl „Ja chyba zostanę lekarzem”. Wiedziałam jedno, byłam tego pewna – jako że pochodzę z rodziny prawniczej – że nie chcę zostać prawnikiem, natomiast zawód lekarza zawsze bardzo mi się podobał.

F.B.: Wspomniała Pani Profesor o chirurgach... Zazwyczaj słowo „lekarz” kojarzy się właśnie z chirurgiem czy kardiologiem – są to takie „czołowe” specjalizacje. Skąd więc alergologia, pulmonologia i wychodząca od niej mukowiscydoza?

M.R.: To wszystko to były właściwie przypadki.

Obecnie często mamy niedobór lekarzy, przez co zapraszają się oni nawzajem do współpracy. Gdy skończyłam studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, znalezienie pracy nie było łatwe. Na studiach bardzo lubiłam pediatrię oraz onkologię, a to za sprawą profesora Armaty. Pokazywał nam sukcesy ówczesnej hematatoonkologii i bardzo mnie to interesowało. Niestety, nie miałam możliwości dostać się tam na oddział. Ale jako że pediatria była drugim „członem” tej hematatoonkologii, to poszłam właśnie w tym kierunku. W okolicy Krakowa nie było nigdzie miejsca do pracy, ale powiedziano mi o Instytucie Gruźlicy i Chorób Płuc w Rabce-Zdroju. Tam na mojej drodze stanął doktor Jerzy Żebrak, który zaprosił mnie do zespołu, a ten zespół to była właśnie tamtejsza klinika mukowiscydozy, gdzie zajmowałam się niemowlętami. I tak to się zaczęło. Mój pierwszy egzamin specjalizacyjny był z zakresu pediatrii, drugi natomiast z pulmonologii, bo przecież mukowiscydoza to choroba związana z płucami. Później jeszcze przyszła inna myśl. Mamy zanieczyszczone powietrze, dużo dzieci ma astmę, z którą zresztą mukowiscydoza często bywa mylona, dlatego postanowiłam doszkolić się również z tego zakresu i wybrałam alergologię. W ten sposób połączyłam te trzy specjalności.

F.B.: Sam jestem studentem, więc nie mogę nie dopytać jeszcze o studia – czy jest jeszcze coś, poza pediatrią, co Pani profesor szczególnie lubiła, czy któryś z wykładów zapadł Pani szczególnie w pamięć?

M.R.: Prościej będzie powiedzieć, czego nie lubiłam. Nie interesowała mnie radiologia, którą teraz dla odmiany uwielbiam! Wynikało to z tego, że nasz wykładowca nie potrafił nauczyć

nas „czytania” zdjęć rentgenowskich. Nauczył mnie tego dopiero wspomniany dr Żebrak, teraz bardzo cieszę się, mogąc samej „czytać” zdjęcia, po prostu lubię to robić. Oprócz tego nie przepadałam za okulistyką, nie przemawiała ona do mnie. No i jeszcze ginekologia, w której też się kompletnie nie czułam. Co do wykładowców – jeśli ktoś umiał przekazać wiedzę w sposób rzetelny i taki, aby po prostu zainteresować nas tematem, to na jego wykłady przychodziło się chętnie nawet o siódmej rano!

F.B.: Obecnie to również Pani jest wykładowcą i pracuje ze studentami. Na ile studenci są zainteresowani tematyką pulmonologii, czy dużo studentów wybiera tę specjalizację?

M.R.: Tak, wbrew pozorom tak! Przede wszystkim dlatego, że choroby klatki piersiowej są dominujące we wszystkich innych chorobach. Nie ma dziecka, które by nie chorowało na zapalenie oskrzeli czy zapalenie płuc. To bardzo często wynika chociażby z zanieczyszczenia powietrza, ale trzeba przyznać, że pandemia również spowodowała wzrost zainteresowania tą specjalnością. Na medycynie przez pierwsze trzy lata nauki są tzw. martwe przedmioty, takie jak anatomia, fizjologia czy farmakologia. Praktyka zaczyna się później. Uczę na czwartym roku, egzaminuję na szóstym i widzę, że dopiero na tym późniejszym etapie, kiedy studenci już łączą teorię z praktyką, ukierunkowują się i utwierdzają w przekonaniu, co ich interesuje i w którą stronę pójdą.

F.B.: A przechodząc do tego, czym głównie się Pani zajmuje – czym właściwie jest mukowiscydoza?

M.R.: Mukowiscydoza to genetyczna choroba przewlekła, która jest dziedziczona po rodzicach. Objawy dotyczą przede wszystkim dróg oddechowych, gdzie zalega gęsty śluz. Ponadto chorzy często mają też problemy ze strony jelit, trzustki czy wątroby. Jednak na przestrzeni ostatnich lat mukowiscydoza bardzo się zmieniła. Jeszcze 3–4 lata temu mówiliśmy, że jest to choroba nieuleczalna. W tej chwili już nie, ze względu na poczynione postępy i zmiany w metodach leczenia. Najnowsze leki modulują chorobę, zmieniają ją z choroby nieuleczalnej w przewlekłą. W ciągu 33 lat mojej pracy zauważam ogromny postęp. Kiedyś cho-

rzy umierali w wieku siedmiu, dziesięciu czy dwudziestu lat. Obecnie dzięki lekom przyczynowym takich przypadków nie będzie.

F.B.: Jakie różnice w leczeniu występują między Polską a innymi krajami?

M.R.: To zależy. Nie należymy do grupy najlepiej prowadzących się z mukowiscydozą. W Stanach Zjednoczonych średnia wieku chorych to 55 lat, w Kanadzie 70, we Włoszech 66, w Niemczech 49, a w Polsce 22. To wynika z tego, że mukowiscydoza to jedna, wspólna nazwa, ale różne mutacje. W Polsce mamy najwięcej tych najsilniejszych, są one najliczniejsze. W każdym z krajów ta „mozaika” mutacji wygląda zupełnie inaczej. Poza tym dochodzi także kwestia klimatu, który nie jest korzystny. W porównaniu np. do słonecznych Włoch mamy okres jesienno-zimowy, czyli dużo większą ilość wirusów i sezonowych zakażeń. Zatem poza samą mukowiscydozą mamy dodatkowe czynniki wpływające na to, że choroba i jej leczenie przebiegają trudniej. Jednak dzięki lekom przyczynowym te różnice obecnie coraz bardziej się zacierają.

F.B.: Czyli można uznać, że są one największym do tej pory osiągnięciem w leczeniu mukowiscydozy?

M.R.: Tak! Na ten moment leczenie modulatorami to niesamowity postęp! Jednak trzeba też pamiętać, że nie każdy chory dostanie ten lek. Są też tacy pacjenci, na których mutację on nie zadziała. W Stanach Zjednoczonych trwają prace nad leczeniem, które będzie wpływało bezpośrednio na gen i będzie skuteczne w przypadku tych osób, które nie kwalifikują się do leczenia obecnymi modulatorami. Czekamy na to.

F.B.: Następuje zmiana, chorzy żyją coraz dłużej, czy z tego powodu pojawiają się jakieś nowe potrzeby?

M.R.: Ależ oczywiście, teraz będzie zmiana porcji. Do tej pory chorzy byli leczeni w szpitalu antybiotykami 2–3 razy w roku z powodu nawracających zaostrzeń, zakażeń. W tej chwili dzięki lekom przyczynowym nie będzie takiej potrzeby. Ośrodki leczenia mukowiscydozy będą prowadzone bardziej pod kątem jedno- czy dwudniowych kontroli, bo dłuższe hospitalizacje będą dużo rzadsze. Przykładowo, we włoskich klinikach zajmujących się muko-

wiscydożą jeszcze kilka lat temu było 40 łóżek z chorymi. W ubiegłym roku zostały tylko 4, bo pacjenci nie wymagają tak częstego leczenia.

F.B.: Każdy chory to osobna historia. W jakim stopniu to wpływa na samego lekarza?

M.R.: Lekarz, który zajmuje się chorobami przewlekłymi, wiąże się z pacjentem emocjonalnie. Zna go bardzo długo i często już otwierając drzwi do gabinetu widzi po nim, czy coś się dzieje, czy nie. Wiąże się na tyle emocjonalnie, że traktuje go po lekarsku, ale też po przyjacielsku, rozumie jego problemy i stara się pomóc. Najtrudniej jest wtedy, gdy chory nie stosuje się do zaleceń. Bywa też tak, że pacjent po prostu „wie lepiej”. Jeśli lekarz nie potrafi dotrzeć do niego, wytłumaczyć, co jest dla niego dobre, to wtedy jest to jego klęska. Zdarzają się też takie sytuacje, kiedy np. rodzic próbuje „zarobić” na swoim chorym dziecku. Leczenie przyczynowe to ogromne koszty, ponieważ roczne leczenie, refundacja leków dla jednego chorego, kosztuje 1.800.000 złotych. Zdarzają się sytuacje, kiedy dziecko zakwalifikuje się do leczenia modulatorami, jednak nie bierze tych leków, a rodzic próbuje nimi handlować. Wtedy muszę wykluczyć taką osobę z programu lekowego, aby dać szansę na leczenie komuś innemu. Nie jest to łatwe, ale takie dylematy niestety też mają miejsce.

F.B.: Oprócz działalności tu na miejscu brała Pani Profesor udział w akcji Lekarze bez granic. Na czym polega ta akcja? Jak to wyglądało?

M.R.: Akcja polega na tym, że lekarze jadą poza granice kraju w miejsca, w których z różnych względów kryzysowych potrzebna jest pomoc i fachowa opieka medyczna. Zaczęło się od tego, że podczas mojego pobytu w Chinach zadzwonił do mnie mój kolega i spytał: „Słuchaj, jesteś blisko Wietnamu, czy nie mogłabyś tam pojechać, aby zbadać dzieci?”. Pojechałam tam, byłam w szpitalu w Đà Nẵng na jednym dyżurze i to był dla mnie szok. W ciągu jednej nocy urodziło się 40 dzieci, a zmarło 26. Chiny i Wietnam były w takim czasie, kiedy każde nowe dziecko, jeśli nie było płci męskiej, to była po prostu kolejna gęba do wyżywienia. Jeśli urodziła się dziewczynka, to nawet nie ratowali. No i jeździłam tam, z jednej strony, żeby ich uczyć, ale też po to, aby uczyć siebie na

zasadzie takiego rozeznania w całym świecie. Były wyjazdy, w których udział brali ortopeda, mikrobiolog, pulmonolog, chirurg dziecięcy, laryngolog i my tam po prostu pracowaliśmy. Przerwała to pandemia, choć przez cały czas mam z nimi kontakt.

F.B.: Na koniec zapytam Panią Profesor za-tem jeszcze o to, jak pośród tych licznych obowiązków i działań spędza Pani wolny czas, kiedy już taki się znajdzie? A może właśnie na coś brakuje Pani czasu?

M.R.: Brakuje mi czasu na podróże. Kocham podróżować! Niewiele rzeczy jest mnie w stanie zaskoczyć. Dużo już widziałam – biedę, bogactwo, piękno, brzydotę, czystość, totalny brud – tak jak w Indiach, bo też sama przejeździłam Indie. Brakuje mi też czasu na czytanie książek, które również kocham!

F.B.: A jakiego typu są to książki?

M.R.: Właściwie to wszystkie. Czytam dużo beletrystyki, bardzo lubię reportaże. Kiedyś zaczytywałam się w reportażach wojennych, a w tej chwili nie jestem w stanie ich czytać, przez wojnę, która ma miejsce tuż obok, za naszą granicą. Zawsze każdy się dziwi, że czytam cztery pozycje naraz. Ale książki to jest właśnie taka dobra odskocznia od rzeczywistości i chwila dla siebie.

F.B.: Bardzo dziękuję Pani Profesor za rozmowę!

M.R.: Również dziękuję, było mi bardzo miło!

Uniwersytet i zdrowie publiczne: inwestycje, nauka, praktyka

Nowa infrastruktura kliniczna i przełomy w farmakoterapii układają się w spójną opowieść o odpowiedzialności UR za zdrowie publiczne. 300 mln zł na Szpital Uniwersytecki w Świdnicy i wpisanie cytyzyny na WHO EML pokazują, że badania i dydaktyka mają realne przełożenie na jakość życia społeczności.

„Badania i dydaktyka mają sens wtedy, gdy zmieniają praktykę – od szpitala po zdrowie populacyjne.”

Uniwersytecki Szpital Kliniczny

2 października br. w Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się konferencja prasowa z udziałem JM Rektora UR prof. dra hab. n. med. Adama

Reicha, Wojewody Podkarpackiego Teresy Kubas Hul oraz Posłanek na Sejm RP z Podkarpacia – Krystyny Skowrońskiej i Joanny Frydrych.

Ocena propozycji projektów strategicznych zgłoszonych w konkursie Ministerstwa Zdrowia zakończyła się 30 września. Wraz z rozpoczęciem roku akademickiego, tj. 1 października, minister zdrowia zatwierdził oficjalną listę rankingową projektów strategicznych rekomendowanych do realizacji. Wskazał 20, dla których możliwe będzie ustanowienie programu inwestycyjnego ze 100-procentowym wnioskowanym dofinansowaniem.

Wojewoda podkarpacki Teresa Kubas-Hul poinformowała, że Podkarpacie otrzyma niemal 600 mln zł na rozwój nowoczesnego leczenia onkologicznego. Wśród placówek jest również nasz Uniwersytecki Szpital Kliniczny im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie, który na rozbudowę USK w zakresie onkologii (budowa nowoczesnego ośrodka w Świlczy) otrzyma 299 859 144 zł. Realizacja: lata 2026–2029.

Cytyzyna

Zakład Farmakologii Doświadczalnej i Klinicznej jest jednym z wiodących ośrodków na świecie w badaniach nad cytyzyną, naturalnym lekiem w terapii uzależnienia od nikotyny. Dzięki badaniom prowadzonym w Zakładzie kierowanym przez prof. dra hab. n. med. Piotra Tutkę w ostatnim czasie ogromnie wzrosło na świecie zainteresowanie cytyzyną jako skuteczną, bezpieczną i taną (dostępność bez recepty) alternatywą dla istniejących drogich i wymagających konsultacji medycznych dotychczasowych farmakoterapii. Do intensyfikacji stosowania cytyzyny przyczyniła się też działalność popularyzatorska prof. Tutki, który wygłosił w latach 2011–2021 w Polsce i za granicą ponad 50 wykładów nt. cytyzyny dla naukowców, pracowników służby zdrowia i palaczy.

Jak wskazują eksperci w publikacjach, intensyfikacja stosowania cytyzy-

ny była jednym z głównych (jeśli nie najważniejszym) czynników redukcji palenia w Polsce. Pośrednio u wyleczonych z nikotynizmu nastąpiła redukcja ryzyka przedwczesnej śmierci związanej z kontynuowaniem palenia aż o ok. 90% i znacznie poprawiła się jakość życia w aspektach fizycznym, psychicznym i społecznym.

Jeszcze kilka lat temu lek był zarejestrowany tylko w czterech krajach UE. Obecnie zarejestrowany jest niemal w całej Europie, Kanadzie i Australii. Na przykład rejestracja Recigaru, jednego z polskich preparatów cytyzyny, na Ukrainie i w Rosji sprawiła, że dostęp do taniej i skutecznej terapii antynikotynowej uzyskało ponad 11 mln palaczy na Ukrainie i 56,2 mln palaczy w Rosji. Trwają zaawansowane starania o rejestrację cytyzyny w USA.

Innowacyjne badania nad cytyzyną w Zakładzie są prowadzone na różnych poziomach: chemii medycznej, badań analitycznych, przedklinicznych badań behawioralnych i badań klinicznych, we współpracy z licznymi ośrodkami badawczymi międzynarodowymi i krajowymi. Agencja Badań Medycznych przyznała Uniwersytetowi Rzeszowskiemu aż 25 milionów złotych w formie dwóch grantów na dalsze badania leku, w tym ocenę jego skuteczności w leczeniu uzależnienia od papierosów elektronicznych.

Ogromnym najnowszym osiągnięciem było wpisanie cytyzyny przez Światową Organizację Zdrowia na listę leków podstawowych. Uznanie przez WHO znaczenia cytyzyny otwiera drogę do priorytetowego jej stosowania w leczeniu uzależnienia od palenia tytoniu na całym świecie. Jednym z sygnatariuszy dokumentacji przygotowanej do WHO był właśnie prof. Piotr Tutka.

Między regionem a światem: umiędzynarodowienie UR w praktyce

Memoranda o współpracy, projekty społeczne i popularyzacja nauki łączą lokalną tożsamość z międzynarodową ambicją. UR działa jednocześnie w skali regionu i świata – a efektem są realne możliwości dla studentów i pracowników.

„UR działa jednocześnie w skali regionu i świata – i to widać w wymianach, grantach i wspólnych wystawach”.

Manifest

Manifest rzeszowski (Rzeszów Manifesto) to nowy, ważny dokument zaproponowany przez uczestników międzynarodowej konferencji „Multi-functional Farming: Landscape, People, Food, Ecology” zorganizowanej na Uniwersytecie Rzeszowskim w dniach 16–18 września br. Wstępny szkic do-

kumentu został zaproponowany przez prof. Andrzeja Bobca (UR) oraz dr Aleksandrę Bilewicz (Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN), a jego ostateczna forma stanowi efekt dyskusji międzynarodowego grona naukowców obecnych na konferencji oraz konsultacji z biurem Konwencji Karpackiej.

Psychologia

10 października obchodziliśmy Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego – wyjątkowy dzień, by przypomnieć, jak ważna jest troska o dobrostan psychiczny, wzajemne wsparcie i otwarta rozmowa o emocjach. W świecie pełnym wyzwań psychicznych, społecznych i emocjonalnych dbanie o zdrowie psychiczne staje się nie tylko potrzebą jednostki, ale też

wspólną odpowiedzialnością całego społeczeństwa.

Z tej okazji w dniach 9–10 października br. Wydział Nauk o Zdrowiu i Psychologii Uniwersytetu Rzeszowskiego zorganizował Ogólnopolską Konferencję Naukowo-Szkoleniową pt. „Mentalne Mosty – od wsparcia po terapię”. W ramach konferencji inspirujący wykład wygłosił prof. Alan E. Fruzzetti. Mówił o emocjach, relacjach i skutecznych metodach terapii, podkreślając znaczenie empatii, współpracy i równowagi w procesie zdrowienia psychicznego.

Prof. Alan E. Fruzzetti – światowej klasy specjalista w terapii dialektyczno-behawioralnej (DBT), psycholog kliniczny i badacz emocji oraz relacji

rodzinnych, profesor emeritus Uniwersytetu Nevady w Reno, współtwórca programu Family Connections wspierającego bliskich osób z zaburzeniem osobowości borderline, dyrektor Center for DBT and Families w USA oraz autor ponad 100 publikacji naukowych i książek.

Mistrzowskie dźwięki

7 października 2025 r. w gabinecie JM Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. Adama Reicha podpisano umowę o współpracy pomiędzy KAWAI

Europa GmbH Oddział w Polsce a Wydziałem Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

W ramach porozumienia firma KAWAI Polska będzie prowadzić renowację instrumentów akustycznych należących do Uniwersytetu Rzeszowskiego. Ponadto, w celu wspierania działalności artystycznej i dydaktycznej Wydziału, KAWAI dostarczy instrumenty akustyczne klasy mistrzowskiej na wybrane wydarzenia muzyczne organizowane przez Wydział Muzyki UR.

Help

Uniwersytet Rzeszowski, Fundacja Poland Help oraz Fundacja Charytatywna Poland Helps Ukraina nawiązały współpracę, której głównym celem jest wspólne działanie na rzecz wsparcia inicjatyw humanitarnych i pomocowych. Strony zadeklarowały również współpracę na rzecz wszechstronnego rozwoju i bezpieczeństwa Podkarpacia, z aktywnym udziałem studentów i pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Memorandum

W dniu 3 października 2025 r. zostało podpisane Memorandum o współpracy pomiędzy Uniwersytetem Rzeszowskim a South China Agricultural University (Wydziałem Administracji Publicznej).

Memorandum o współpracy podpisali: JM Rektor UR prof. dr hab. n. med. Adam Reich i Bin Tang, Dziekan Szkoły Administracji Publicznej. Ze strony Uniwersytetu Rzeszowskiego w wydaniu uczestniczył również Dziekan Wydziału Ekonomii i Finansów, dr hab. Bogdan Wierzbicki, prof. UR.

Porozumienie ma na celu rozwijanie współpracy w zakresie nauczania, badań naukowych oraz wymiany akademickiej. Współpraca stanowi ważny krok w umacnianiu wzajemnych relacji oraz w rozwoju międzynarodowego dialogu akademickiego.

W „Nature”

Dr hab. Marcin Wołoszyn, prof. UR, pracownik Instytutu Archeologii UR jest jednym z autorów artykułu pt. „Ancient DNA connects large-scale migration with the spread of Slavs” opublikowanego w prestiżowym „Nature”. Publikacja dotycząca historii Słowian rzuca nowe światło na dzieje Słowiańszczyzny oraz procesy migracyjne w Europie. Stanowi efekt współpracy badaczy nie tylko z Polski, ale także Niemiec, Chorwacji, Łotwy, Finlandii, Czech, Węgier oraz Stanów Zjednoczonych.

Międzynarodowość

W dniach 22–23 września 2025 r. w murach Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyło się posiedzenie Uniwersyteckiej Komisji Umiejędzynarodowienia Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich (KRUP).

Celem spotkania była dyskusja nad wyzwaniami stojącymi przed polskimi uczelniami w obszarze umiejędzynarodowienia. Uczestnicy obradowali m.in.

nad strategiami zwiększania obecności polskich uczelni w przestrzeni międzynarodowej, wzmacnianiem atrakcyjności oferty dydaktycznej dla studentów zagranicznych oraz rozwijaniem współpracy naukowej i projektowej w środowisku globalnym.

Potężne 2%

Niezmiernie miło nam poinformować, że po raz kolejny naukowcy z Uni-

wersytetu Rzeszowskiego znaleźli się w bazie Top 2% najczęściej cytowanych naukowców na świecie.

Ranking opracowano na podstawie danych bibliometrycznych zebranych dla wszystkich naukowców indeksowanych w bazie Scopus oraz dla wszystkich dyscyplin naukowych na podstawie złożonego indeksu dotyczącego cytawalności prac naukowych uwzględniającego m.in. indeks Hirscha oraz dane o współautorstwie prac czy roli autora w grupie współautorów.

W rankingu cytowań na przestrzeni całej kariery naukowej znajdują się: prof. dr hab. Grzegorz Bartosz (Wydział Technologiczno-Przyrodniczy), prof. dr hab. Łukasz Łuczaj (Wydział Biologii, Ochrony Przyrody i Zrównoważonego Rozwoju), prof. dr hab. n. med. Adam Reich, Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego (Collegium Medicum; Wydział Medyczny), prof. dr hab. Antoni Szczurek (Wydział Nauk Ścisłych i Technicznych), dr hab. prof. UR Jan G. Bazan (Wydział Nauk Ścisłych i Technicznych).

STUDENCIE!

Z ważną legitymacją Uniwersytetu Rzeszowskiego
poznaj historię Rzeszowa w atrakcyjnej cenie!

Wybierz wariant zwiedzania
odpowiedni dla Ciebie

20zł

Zwiedzanie z przewodnikiem
(wtorek - piątek)

10zł

Samodzielne zwiedzanie
(sobota - niedziela)

**RZESZOWSKIE
PIWNICE**

sprawdź
szczegóły

